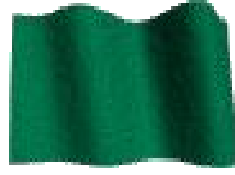

LİBYA ÜLKE PROFİLİ

Hazırlayan
Sevilay BAYAR
2007

T.C.
Başbakanlık
Dış Ticaret Müsteşarlığı
İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi

LİBYA ARAP HALK SOSYALİST CEMAHİRİYESİ

A-TEMEL SOSYAL VE EKONOMİK GÖSTERGELER

Resmi Adı	Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi
Nüfus	6,0 milyon (2006 yılı tahmini)
Yüzölçümü	1.759.540 km ²
Resmi Dil	Arapça
Başkent	Trablus
Bağımsızlık Tarihi	1Eylül 1969
Devlet Başkanı	Albay Muammer Abu Minyar Al – Kaddafi
Din	İslam (Sünni Müslüman %97)
Etnik Yapı	Berberi ve Arap 97%, Diğer %3 (Yunanlılar, Maltalılar, İtalyanlar, Mısırlılar, Pakistanlılar, Türkler, Hintliler, Tunuslular)
Doğal Kaynaklar	Petrol, doğal gaz, demir cevheri, kireç taşı, tuz ve kil.
Komşu Ülkelerle Sınırları	Cezayir 982 km, Çad 1.055 km, Mısır 1.115 km, Nijer 354 km, Sudan 383 km, Tunus 454 km
GSYİH (milyar \$) (2006)*	49,5
Kişi başına milli gelir 2005	6.335 \$
GSYİH sektörel dağılımı (2005)	Tarım, hayvancılık ve balıkçılık (%3), İmalat sanayi (%1,4), Hizmetler (%20,4), Hidrokarbon (%73,4) Madencilik (%1,8),
GSYİH Büyüme Oranı % 2006*	%8,1
Enflasyon (%) (2006)*	%3,1
Dış Borç (2005)*	4,3 milyar \$
Dış Ticaret Hacmi	40,7 milyar \$
İhracat 2005*	29,7 milyar \$
İthalat 2005*	11,0 milyar \$
Para birimi	Libya Dinarı (LD)
Efektif Döviz Kuru (2005)	1,31LD=1\$
Döviz Kuru	1,31 LD =1\$ (1 Haziran 2006 tarihi itibarıyla)
Üyesi olduğu uluslararası kuruluşlar	ABEDA, AfDB, AFESD, AL, AMF, AMU, CAEU, CCC, ECA, FAO, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICRM, IDA, IDB, IFAD, IFC, IFRCS, ILO, IMF, IMO, Inmarsat, Intelsat, Interpol, IOC, ISO, ITU, MONUC, NAM, OAPEC, OIC, OPEC, PCA, UN, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UPU, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WtoO

* b EIU tahmini

Nüfus

Nüfus 2004 yılı itibarıyla 5,74 milyondur. Kilometrekareye düşen üç kişi ile dünyanın nüfus sıklığının en az olduğu ülkelerinden birisidir. Nüfus artış hızı %2.5 seviyesindedir. Nüfus oldukça genç olup, %31'i 15 yaşın altındadır. 65 yaşın üzerindeki nüfus bölgedeki ülkeler içerisinde de düşük düzeyde olup toplam nüfusun %2.9'udur. Nüfusun %88'i sahildeki şehirlerde özellikle Trablus ve Bingazi'de yoğunlaşmıştır. Arap ülkeleri ve Afrika ülkelerinden göçmen işçiye ihtiyaç duyulmakta olup, bu sayı 1 milyon civarındadır.

Eğitim

Libya Kuzey Afrika'daki en yüksek okuryazarlık ve okullaşma oranına sahiptir. Okur yazar yetişkin oranı %82 seviyesindedir. İlk ve orta eğitimde okula devam oranı %96 seviyesindedir. Eğitim 6-15 yaşları arasında zorunludur. Kız öğrencilerin okullaşma oranı diğer Arap ülkelerine göre yüksektir. Trablus, Bingazi, Marsa el-Brega, Misurata, Sebha ve Tobruk'ta üniversiteler mevcuttur. 1982 yılına kadar Batı Avrupa ve ABD üniversitelerinde okuyan Libyalı öğrenci sayısı yüksek olmakla beraber, batı ile ilişkilerin bozulduğu dönemde bu oran düşmüştür. Ancak, son dönemde artış görülmektedir.

Sağlık

Devlet, temel sağlık hizmetleri için sınırlı bir ödeme sistemi ile desteklenen her vatandaşa bedava sağlık hizmeti sunmaktadır. Trablus ve Bingazi'de ülkenin önemli hastahaneleri bulunmaktadır. Son on yıl içerisinde, yeterli fonun bulunmaması nedeniyle sağlık hizmetlerinin kalitesinde düşme olmuştur. Doğu Avrupa kökenli sağlık personeli ücretlerdeki yetersizlik nedeniyle ülkeden ayrılmıştır. 2002 yılında hükümet sağlık hizmetleri için kaynak tahsisatının arttırılacağını açıklamış olmakla birlikte, bu konuda sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Libyalılar Avrupa ve Tunus'a tedavi amaçlı çıkışlarda bulunmaktadır. Bununla birlikte Libya temel sağlık alanındaki göstergeler itibarıyla gelişmeler kaydetmiştir. Beş yaşın altındaki çocuk ölümlerinde 1970 yılında 1000 kişide 160 olan oran, 2001 yılında 19'a düşmüştür. Mısır ve Tunus'a göre daha düşük bir orandır. Genel aşılama oranları da iyi durumda olup, 2003 yılında bir yaş çocuklarının %99'u tüberküloza, %91'i kızamığa karşı aşılanmış durumdadır.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Libya, Batıda Tripolitania, Doğuda Cyrenacia ve güneyde Fezzan olmak üzere üç ana bölgeye bölünmüştür. Başkentin yer aldığı sahildeki Jefara ovası kuzeybatı Tripolitania'da yer almaktadır. Bölgede Jebel adı verilen bir dizi tepe bulunmaktadır. Bingazi ise Jebel Akhdar platosunda yer almaktadır. Nüfus Tripolitania ve Cyrenacia sahil bandında yoğunlaşmıştır. Fezzan ise Sahra çölününün bir parçası olup, güneyde yer almaktadır. Bu yüzden kuru ve sıcak bir iklime sahiptir. Yeraltı sularına dayalı bazı vahalar bulunmaktadır. Petrol ve doğal gaz alanları genellikle içteki çöl kesimindedir.

Libya'daki Büyük Yapay Nehir projesine 1984 yılında başlanmış olup, proje çöl boyunca 5 milyon metreküp/gün su taşıyacak ve ekilebilir alanları 150.000 hektar artıracak şekilde oluşturulmuştur. Bu çerçevede güneydeki yeraltı sularının sulama amaçlı olarak kuzeydeki sahil kesimindeki tarımsal alanlara getirilmesi amaçlanmaktadır. Proje dünyanın en büyük su nakil projesi olup, tamamlandığında 4.000 km'lik bir boru hattına ulaşacaktır. Yönetim tarafından dünyanın sekizinci harikası olarak tanımlanmış olup, tarımsal alanda ülkenin kendi kendine yeterliliğini sağlayacağı tahmin edilmektedir. Ancak, proje teknik problemler

ve büyük maliyetlerle karşılaşmıştır. Proje ülkenin toplam su ihtiyacına tamamen çözüm olmayacak olup, daha fazla su kaynaklarına ihtiyaç duyulduğu yetkililerce açıklanmıştır.

Alt Yapı

Ulaşım ve İletişim

Ülkenin ulaşım ve iletişim alt yapısına ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Karayolu

Libya yaklaşık 25.000 km'lik yoğun bir asfalt yol ağına sahiptir. Bir çok önemli kasaba ve köylere hatta vahalara araç ile ulaşım mümkün bulunmaktadır. Büyük şehirlerde trafik yoğunluğu fazla olup, her geçen gün artmaktadır. Hükümetin yolların genişletilmesi, ulaşım altyapısının tüm bölgelere yayılması ve taşımacılıkta kamu hizmetinden uzaklaşarak özel sektöre ağırlık verilmesi konularına odaklanmış olmasına rağmen, şimdiye kadar taşımacılık politikalarında çok az bir ilerleme sağlanmıştır. Ülkenin en önemli yolu Trablus ve Bingazi üzerinden geçen ve Tunus'tan Mısır sınırına uzanan 1822 km'lik sahil hattıdır. İkinci önemli yol hattı ise Tripoli'den güneyde Sebha'ya kadar uzanan kıyı otoyoludur.

Demiryolu

Ülkede, Bingazi ve Barce (Al-Marj) arasındaki hattın terk edildiği 1964 tarihinden bu yana, Libya'da her hangi bir demiryolu hizmeti bulunmamaktadır. Ancak, hükümet Tunus'tan Mısır'a uzanan 2.178 km'lik sahil hattını ve Sirte'den Sebha'ya uzanan 992 km'lik hattı kapsayan yeni bir ulusal demiryolu programını uygulamaya koymuştur. Bir Çin firması ile anlaşma yapılmış ve demiryolu hattının hazırlanması ile ilgili çalışmalar başlamıştır. 2003 yılında, pek çok Avrupalı çelik firması, sahil hattının Tunus'tan Trablus'a uzanan 192 km'lik ilk bölüm için teklif vermiştir.

Havayolu

Ülke, askeri hava alanlarına ek olarak; Trablus, Bingazi, Tobruk, Sirte, Marsa el-Brega, Sebha, Gat, Ghademes ve Kufra'da sivil hava alanlarına sahiptir. BM yaptırımlarının sonucu, 1992 ve 1999 arasında askıya alınan uluslararası uçuşlar, Avrupalı ve Orta Doğulu pek çok havayolu şirketinin katılımıyla tekrar başlamıştır. Libya Arap Havayolları (LAA) da uluslararası uçuşlara tekrar başlamıştır. 2001 yılının sonunda, yeni yerel havayolu şirketleri (Al Buraq ve Afriqiyah) faaliyete geçmiş ve yurtiçi uçuşlarda LAA ile rekabet etmeye başlamışlardır. Hükümet 2002 yılında, havacılık alt yapısının güçlendirilmesi için 3,5 milyar \$ lık yatırım yapma kararı almıştır.

Limanlar

Libya'nın başlıca limanları Trablus, Bingazi, Marsa el-Brega, Misurata, Sidra'dır. Ana petrol alanlarına bağlı petrol terminalleri ise Zuetina, Ras Lanuf, Marsa el-Hariga, Marsa el-Brega, Sidra'da yerleşiktir. İthalattaki sıkıntıların azaltılması için Trablus limanının kapasitesinin artırılması yönünde çalışmalar başlatılmıştır. Son rakamlara göre, 27 gemilik bir ticari filoya sahip olan Libya'nın 11 petrol tankeri, 2 gaz tankeri, 4 kuru yük gemisi vardır. Ancak, 2002 yılında hükümetin, 1 milyar \$ tutarında 32 adet çeşitli tiplerde gemi alımı ile limanların iyileştirilmesi için 600 milyon \$'lık yatırım yapacağı açıklanmıştır.

Haberleşme

Ülkede haberleşme konusundaki gelişmeler oldukça yavaş bir seyir izlemektedir. 2005 yılına kadar, ülkedeki sabit telefon hattı sayısı sadece 750.000 olup, erişim oranı %14 dür. Devletin sahipliğindeki Genel Posta ve Haberleşme Şirketi, sabit telefon hizmeti sunan tek kuruluştur. Buna rağmen, anılan şirketin özelleştirilmesi yada sektörün özel sektöre de açılması yönünde her hangi girişim yoktur.

Mobil haberleşme hizmetleri de benzer şekilde çok fazla gelişmemiştir. 2004 yılında tahminen 234.800 abone bulunmaktadır. Telefona erişim oranı ise yaklaşık % 4 dür. Bu alanda hizmet sunan tek şirket olan "Al Madar"ın mülkiyeti de devlete ait olup, bu şirketin sunmuş olduğu hizmetler komşu ülkelerdekine nazaran pahalıdır. Eylül 2004 tarihinde yeni mobil telefon operatörü ve hizmet sağlayıcısı Libya'ya faaliyete geçmiştir. Libya halihazırda 500.000 aboneye sahip olup, 2008 yılında abone sayısını 2.5 milyona çıkarmayı hedeflemektedir. Libya'nın piyasaya girmesinden kısa bir süre sonra Genel Posta ve Haberleşme Şirketi (GPTC) Alcatel ve Nokia ile ülkenin mobil telefon ağını geliştirmek için 200 milyon Avro'luk bir anlaşma yapıldığını açıklamıştır. GPTC Ericson firması ile de 58 milyon Avro tutarında bir anlaşma imzalanmıştır. Ancak, yabancı ve özel sektör firmalarının sektöre girmesi henüz mümkün bulunmamaktadır.

İnternet kullanımı mobil telefondan daha hızlı gelişim kaydetmiştir. 2004 yılı itibarıyla 205.000 kullanıcı bulunmaktadır. 1999 yılından beri GPTC dışında dört bağımsız internet hizmet sağlayıcı daha hizmet vermektedir. İnternet hizmetlerindeki yavaş gelişim hızı ve kredi kartı hizmetlerinin bulunmaması e-ticaretin uygulamaya geçmesi önündeki engellerdir.

Medya

Libya'da medya tamamen devlet kontrolünde olup, 12'den fazla günlük, haftalık ve aylık gazete bulunmaktadır. Bunlara, basımı günlük olarak Londra'da gerçekleştirilen ve askeri güçler ile ilgili haberler içeren uluslararası "Al Arab" gazetesi de dahildir. Ulusal radyoya ek olarak, Trablus ve Bingazi'de de yerel radyo istasyonları vardır. Ancak, ülkede sadece bir tane televizyon kanalı bulunmaktadır. Yabancı gazete ve dergilere erişim sınırlı olmakla birlikte, ülkede uydu kullanımı yaygın ve popülerdir.

2006 yılı başında açıklanan plana göre ise, en az bir yeni radyo istasyonu ve uydu televizyon kanalının yayına başlaması ile 50 uluslararası ve Arap yayınının Libya'da dağıtımı öngörülmektedir.

B-GENEL EKONOMİK DURUM

Ekonomik Yapı

Ülke ekonomisinde, hidrokarbonlar sektörü ağırlıklı bir yere sahiptir. 2005 yılında toplam ihracat gelirlerinin % 96 sını, kamu gelirlerinin ise % 87 sini sadece bu kalem oluşturmuştur. Ayrıca, bahsedilen sektörün GSYİH'daki payı % 73 seviyesindedir. Sektör yaptırımların kalkmasıyla beraber hızlı bir büyüme sağlamıştır. Sektörün 2000 yılındaki GSYİH'daki payı %39 seviyesinde idi. GSYİH 'daki tarımın payı 2000 yılında %8.1 iken bu oran 2005 yılında %3'e düşmüştür. İmalat sanayinin payı da yine bu dönemde azalma göstermiş olup, % 5'den %1.4'e gerilemiştir. Ticaret, taşımacılık ve hizmetler sektörünün payları da büyüyen hidrokarbonlar sektörünün baskısı altında kalmıştır. Anılan sektörde petrol fiyatlarının artması ve yabancı yatırımların yükselmesi nedeniyle ekonomide çeşitlilik

baskısı olumsuz etkilenmiştir. Hükümetin ağır sanayi ve turizm konusunda yabancı yatırımları arttırma isteği bulunmaktadır.

Nüfus, tarımsal faaliyetlerin gerçekleştirildiği Akdeniz kıyısında yoğunlaşmaktadır. IMF'e göre; 2004 yılında işgücünün % 7'si tarım sektöründe çalışmaktadır. Petrol üretimi ise ülkenin doğusunda yoğunlaşmaktadır. Geçmiş yıllarda güneybatı Fezzan bölgesinde yeni petrol alanları açılmış olmasına rağmen, üretim Bingazi'nin güneyindeki Sirte Havzası'nda yoğunlaşmaktadır.

1992-1999 da uygulanan yaptırımlara rağmen; halkın yaşam standardı bölge ülkelerine göre yüksektir. Hükümet, hidrokarbonlardan elde ettiği gelir sayesinde gıda, eğitim, sağlık ve yerleşim konularında halka bir takım destekler sağlamaktadır.

Ekonomi Politikası

ABD'nin 1970'ler sonrasında Libya'ya karşı uygulamaya başladığı ekonomik yaptırımlar, direkt olarak petrol piyasasını hedeflemediği için ülkenin ekonomi politikasına olan etkisi asgari düzeyde olmuştur. 1986 yılında ise ABD hükümeti, Amerikan şirketlerinin Libya'daki faaliyetlerini azaltmaları yönündeki yaptırımları hayata geçirmiştir. Petrol piyasasındaki yatırımların anılan tarihten itibaren azalmış olması; 1988 yılında Trablus'u Avrupalı şirketler için üretimde yaşanan kıtlığı telafi edilmesine imkan tanıyan, üretim-paylaşım anlaşmaları sunan çekici bir kent haline getirmiştir. 1992-1999 yılları arasındaki BM yaptırımları ise daha etkili olmuştur. Petrolün sürekliliği ve bazı prestij projelerindeki çalışmalara rağmen bu dönemde her sektördeki ekonomik gelişme gözle görülür bir seviyede yavaşlamıştır. Petrol sektörü dahi olumsuz etkilenmiştir. Rafinerilerin etkin hale getirilmesi ve eski üretim alanlarının kullanım sürelerinin arttırılmasına yönelik teçhizatın ithali üzerindeki yaptırımlar bu duruma neden olmuştur. Yaptırımların kalkması ile birlikte bu tür teçhizata yatırıma öncelik verilmiş olup, hükümet yeni petrol ve gaz projelerini yabancı yatırıma açmıştır. Tarım, ağır ve hafif sanayi ,enerji ile turizm yabancı yatırıma açılan diğer alanlardır.

Devlet Kontrolü ve Özel Sektör

Devlet Başkanı Muammer Kaddafi'nin yönetime geldiği yıllarda benimsemiş olduğu bir takım kurallar doğrultusunda hükümet yabancı yatırımlara ek olarak ağır sanayi, tarımsal alanlar, bankalar, sigorta şirketleri ve hizmet firmalarını özelleştirmiştir. 1977 yılında çıkartılan ek bir yasa ile yukarıda sayılanlar dışında kalan tüm ekonomik faaliyetlerin devlet kontrolü altına alınması kararlaştırılmıştır. Bu uygulamalar sonucu ülkede bir takım ekonomik zorluklar ile karşılaşmış, hatta yiyecek kıtlığı baş göstermiştir. Sadece 1988 yılında, petrol fiyatlarındaki ani düşüş ve ABD yaptırımlarının etkisi ile hükümet ekonomide özel mülkiyete yönelik bir takım imtiyazlar vermiştir. Özel sektörün serbestleştirilmesine yönelik çalışmalar, 1996 yılının ortalarında, yolsuzlukla mücadele ve ticari hayatı düzenleme gibi görevler ile hükümet tarafından kurulan komitenin uygulamaları ile aniden kesilmiştir. Bu kapsamda, ithal ürün satan pek çok işyeri kapatılmış, işyeri sahipleri mahkum edilmiş ve hükümetteki bakanların faaliyetleri inceleme altına alınmıştır. Fakat, daha sonra Bu komitenin kendisi yolsuzlukla suçlanmış ve hükümet tarafından lağv edilmiştir. 1999 yılından beri ise, özel sektörün gelişimi için ticaret ve ithalat ile ilgili bir takım kanunlar çıkartılmıştır. Devlet Başkanı Kaddafi'nin oğlu olan Ekonomi ve Finans Bakanı Sayf Al-İslam Kaddafi tarafından 2002 yılında, hedeflerinin özelleştirme ve serbestleşme ile pazar ekonomisine doğru bir değişimin olduğu açıklanmıştır. Aynı açıklamalar, Haziran 2003'de Devlet Başkanı Kaddafi'nin Genel Halk Kongresi'nde gerçekleştirdiği konuşmada da tekrarlanmıştır.

Petrol sektörü yönetimi

Ekonomide diğer sektörlerin tersine, petrol sektörü ihtiyatlı yönetim biçiminden fayda sağlamıştır. Libya geçmişte uyguladığı politikaların tersine petrol sektörünün gelişimi için yabancı yardımın hayati olduğu hususunu gözardı etmemiştir. Yabancı petrol şirketlerine ödemelerde gecikmeden kaçınmıştır. Birçok OPEC üyesi gibi Libya 1970'lerin başında petrol şirketlerini millileştirmiştir.

Libya'da diğer OPEC üyesi ülkeler gibi 1970'ler öncesinde petrol şirketlerini millileştirme yoluna gitmiş ve 1973'e gelindiğinde Ulusal Petrol Şirketi bütün petrol şirketlerinin çoğunluk hissesine sahip olmuştur. Fakat, Libya diğer OPEC üyesi ülkelerin aksine, yabancı petrol şirketlerinin tamamının millileştirilmesi yoluna gitmemiştir. 1974 yılında ise bu şirketlere petrol arama ve üretimi paylaşma anlaşmaları (EPSAs) teklif etmiştir. Bu anlaşmalar 1988 yılından beri büyük bir hızla artmış ve yabancı yatırımcılar tarafından tercih edilir olmuştur. Anlaşma şirketlere üretimin sabit bir miktarını vermekte ve alandan alana farklılık göstermektedir. Bu anlaşmalar, özellikle BM yaptırımları döneminde ülkede var olan politik ve finansal riskin yabancı firmalar tarafından üstlenilmemesi anlamına geldiği için avantaj olarak değerlendirilmiştir.

2000 yılı Mart ayında Ulusal hidrokarbon politikası yetkisi Ulusal Petrol Şirketi (NOC)'a devredilmiştir. 2005 yılı Ocak ayından itibaren ise karşılıklı anlaşmalara dayalı ihale sisteminden uzaklaşmıştır. Yeni ihale sistemi ile iki kere ihale açılmış olup, birinci turda ABD firmaları ikinci turda Asya ve Avrupa firmaları başarılı olmuştur. Bu yeni ihale sisteminde NOC'un payı yükselmiş olup, yabancı firma paylarının işletim için yetersiz kaldığı iddia edilmiştir. Ancak, yeni ihale konusu olan alanlar toplam üretim içinde çok düşük bir kısmı içermektedir. Üçüncü bir lisans işleminin açık ihale sistemine dayanması daha muhtemel görülmektedir. Yüksek Planlama Konseyinin 2006 yılı başında yayınladığı ulusal ekonomik stratejide 2015 yılında hükümetin 3 milyon varil günlük kapasiteye ulaşarak üretimin önemli ölçüde artırılması için mevcut alanlara yatırım yapılması yerine, yeni alanların kullanıma açılmasına daha fazla önem atfedilmektedir. Ancak, üretimdeki

yeni yaklaşıma karşılık pazarlama ve fiyat politikası oldukça ılımlıdır. Libya ham petrol fiyatları Brent piyasa fiyatına yakın veya biraz üzerindedir.

Devlet Bütçesi

Libya'da var olan bütçe kanununa göre, bütçenin dengede olması gerekmektedir. Dahası, anılan bütçe kuralları petrol gelirlerinin sabit bir oranının (%5) borç servisine, geri kalan %95'lik bölümün ise harcamalara ayrılmasını zorunlu kılmaktadır.

Ülkenin bütçesi, idari ve yatırım olmak üzere iki temel bütçeden oluşmaktadır. İdari bütçe; ücretler ve maaşlar gibi devletin temel cari harcamaları, mal ve hizmet alımları, tarım destekleri ve devletin diğer transferlerinden oluşmaktadır. Yatırım bütçesi ise yıl içerisinde gerçekleştirilecek genellikle büyük ölçekli altyapı projelere ilişkin harcamalardan oluşmaktadır. Genel bütçe içerisinde idari bütçenin büyüklüğü %30 iken, yatırım bütçesinin büyüklüğü %70'dir.

Mali planlama önemli ölçüde petrol fiyatlarındaki gelişmelere bağlı bulunmaktadır. Bütçe yapılandırılmasına ilişkin bilgi mevcut olmakla birlikte, gelişmelere ilişkin bilgiler sınırlıdır. 1996 yılından beri denk bütçeler açıklanmaktadır. 2005 yılı sonunda döviz rezervleri 37 aylık ithalatı karşılayacak seviyeye ulaşmış olup, rekor bütçe fazlası verilmiştir.

Devlet Bütçesine İlişkin Rakamlar (LD milyon)

	2001	2002	2003	2004	2005
Gelirler	7.814	12.572	16.336	23.272	37.433
Giderler	8.039	10.063	13.396	17.231	18.319
Denge	-225	2.509	2.940	6.041	19.114

Kaynak: The Economist Intelligence Unit Country Profile 2006.

Ekonomik Performans

Petrol fiyatlarının yükselmesi ve uygulanmakta olan yaptırımların kaldırılması neticesinde kişi başı gelirden önemli bir artış olmuştur. 2002 yılında devalüasyona rağmen kişi başına gelir 3.468 \$ seviyesinde gerçekleşmiş olup, bu rakam 2005 yılında yaklaşık iki katı artarak 6.335\$'a ulaşmıştır.

Libya tüm petrol zengini ülkelerin klasik problemleri olan ekonomide hidrokarbonlar dışında sektörel çeşitliliği gerçekleştirememesi ve yabancı işgücüne bağlı olma sorunları ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Petrol dışında ekonomide çeşitliliği sağlama ekonomik politika ve yeni yatırım programlarında temel amaç olmakla birlikte bu konuda sınırlı başarı sağlanmıştır. Tarım sektörünün performansı hayal kırıklığına neden olmuş olup, üretim ekilebilir toprakların ve yerli işgücünün sınırlılığından olumsuz etkilenmiştir. Diğer sektörlerdeki başarı Misurata demir ve çelik işletmeleri ve Ras Lanuf endüstriyel alanı gibi birkaç örnek dışında gerçekleştirilememiştir. Sanayi işletmeleri düşük kapasite sorunu ile karşı karşıyadır.

Temel Ekonomik Göstergeler

	2001a	2002a	2003a	2004b	2005b
GSYİH (milyar \$)	28,4	19,1	24,5b	25,3	35,6
Reel GSYİH Büyüme (%)	3,4b	3,2b	9,1b	7,9	8,4
Tüketici Fiyatları Enflasyonu (ort, %)	10,2	7,5	1,3	3,4	2,7
İhracat fob (milyon \$)	10.985	9.851	14.664	19.157	29.763
İthalat fob (milyon \$)	4.825	7.408	7.200	8.768	11.048
Cari İşlemler dengesi (milyon \$)	3.409	-282	3.198	5.437	12.973
Döviz Rezervleri (milyon \$) Altın Hariç	14.800,1	14.307,4	19.584	25.688,8a	39.507,8a
Toplam dış borç (milyar \$)	4,5b	4,4b	4,2b	4,1	4,3
Döviz kuru (ortalama, LD:ABD \$)	0,605	1,271	1,293	1,305a	1,314a

*Kaynak: The Economist Intelligence Unit Country Report, July 2006
a Gerçekleşen. b EIU tahmini.*

Enflasyon

Ülkede yurtdışı fiyat değişimlerini gösteren güvenilir veriler olmadığı için enflasyon oranlarının belirlenmesi oldukça güçtür. Libya 1990'lı yılların başından beri resmi enflasyon rakamlarını açıklamamış olmasına rağmen, yaptırımların kalkması ile birlikte çoğu tüketim malları fiyatlarında düşüş olmuştur. Bu husus IMF tarafından da doğrulanmıştır. Ülke 2000-2004 yılları arasında deflasyonist bir dönem geçirmiştir. Bu dönemde fiyatlar %5.4 düşmüştür. 2005 yılında gümrük tarifelerindeki azaltımla birlikte tüketici fiyatların artacağı tahmin edilmiştir. Libya'da hükümet tarafından uygulanan geniş desteklemeler nedeniyle fiyat hareketlerini değerlendirmek zordur.

Ücretler

2000 yılından beri hükümetin kamu çalışanları giderleri %50 oranında artmıştır. Ancak, bu artış ücretlerdeki yükselişten değil kamu çalışanlarının sayısındaki artıştan kaynaklanmaktadır. Kamu çalışanlarının ücretleri 2003 yılına kadar sabit durumda idi. 2003 yılına kadar özel sektörde uygulanmakta olan ortalama haftalık ücret 250 LD (190 \$) dolaylarındadır. Ancak bu ücretler 120 LD ve 450 LD aralığında dalgalanmaktadır. Ücretlerdeki tatminsizlik, süreklilik arz eden tarzda işe devamsızlık sorunlarının ortaya çıkmasına ve ihmallerin yaşanmasına katkıda bulunmaktadır. Fakat, geçmişte verilen yüksek yardımlar ve yakın zamanda düşen fiyatlar nedeni ile yaşam standardında önemli bir değişim yaşanmamıştır. Aynı zamanda, kamu sektöründe çalışanların ev ve araç edinmelerine yönelik bir takım yardımlarda da bulunulmuştur.

İşsizlik

Herhangi resmi bir rakam olmamakla birlikte özellikle genç nüfusta işsizlik yüksektir. Hali hazırda bir işte çalışan ancak normalden daha az hizmet üreten gizli işsizler ile toplam işsizlik oranının en az %30 olduğu tahmin edilmektedir. Yine de, diğer petrol zengini ülkelerde olduğu gibi Libya da yabancı işçi çalıştırmaktadır. Yerel halkın isteksiz ya da işe uygun niteliklere sahip olmaması ülkede yabancı işçi istihdamını zorunlu kılmaktadır. Tahminen 1 milyon yabancı işçinin varlığı, yerli halk üzerinde de bir noktada baskı oluşturmakta ve gerilimlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Örneğin, ülkede 2000 yılında yaşanan karışıklıkta en az 50 Afrikalı göçmen işçi öldürülmüştür. Devlet ücretle çalışan tüm Libyalıların %70'ini istihdam etmektedir. İşsizliğin yakın bir gelecekte düşmesi beklenmemektedir.

Ancak, İşgücü ve İstihdam Bakanlığı'nın yabancı firmalar üstünde Libya'lı işçi çalıştırma konusundaki baskısı ve ülkedeki diğer Afrikalı işçilerin ülkelerine gönderilmesi konusunda kararlı yaklaşımı Libya'nın istihdam yaratma konusunda kararlılığını ortaya koymaktadır. İşsizliği önlemek amacıyla Libya vatandaşı işçi çalıştırma ve mesleki eğitim verme zorunluluğu, Libya'lı şoför çalıştırma zorunluluğu gibi doğrudan önlemlerin alındığı görülmektedir. Alınan bu önlemler ülkede faaliyet gösteren yabancı firmaları doğrudan ilgilendirmektedir.

Diğer taraftan, üretimde petrol dışı sektörlerin zayıflığı da, istihdam olanaklarını sınırlamaktadır. Libya'da işsizliğin çözümüne yönelik tedbirlerin kalıcı olabilmesi için İşgücünün kalitesinde gelişme sağlanmalı ve petrol dışı sektörlere yatırım yapılmalıdır.

Ödemeler Dengesi

Son on yılda cari işlemler hesabı petrol fiyatlarına bağlı olarak önemli ölçüde dalgalanma göstermiştir. Libya son yıllarda cari işlemler fazlası vermektedir. 2004 yılında 3,8 milyar \$ olan cari işlemler fazlası 2005 yılında 15,9 milyar \$ olmuştur. Ticaret fazlası cari işlemler fazlasından daha büyüktür. Ancak görünmeyen kalemlerde yer alan yurtdışına yabancı işçilerin gelir transferi ve yabancı firmalara ödenen hizmet giderleri neticesinde cari işlemlerdeki fazla düşmektedir.

Sermaye Akışı ve Dış Borç

Libya uluslararası piyasalardan önemli ölçüde borçlanan bir ülke olmamıştır. Bu itibarla 2005 yılı sonu toplam dış borç miktarının GSYİH'nin %11,5 i seviyesinde 4,3 milyar \$ olduğu tahmin edilmektedir. Orta ve uzun vadeli borçları eski Doğu Bloku ülkeleri ve Rusya'yadır. OECD üyesi ülkelere olan uzun dönemli borçları toplam borçların %5'i oranında olup resmi krediler şeklindedir.

BM yaptırımlarının ve ABD ticari ambargosunun kaldırılması sonrasında dış borç miktarında artış beklenmektedir. Libya'nın büyük ölçekli kalkınma planları dış finansmana ihtiyaç göstermektedir.

Libya 1980'li yıllarda ticari borçlarında ödemeleri geciktirme politikası takip etmiştir. Alacaklar ise petrol takas anlaşmalarını kabul etmek zorunda kalmışlardır. Batılı kredi kuruluşları ise Libya için orta ve uzun vadeli ihracat kredilerini garanti etmemişlerdir. 1999 yılında BM yaptırımlarının kaldırılması ile Libya dış borç geri ödemelerini artırmıştır. İtalyan kamu kuruluşu İhracat Kredileri Garanti Kuruluşu garanti işlemlerine tekrar başlamıştır. Ancak, OECD hala Libya'yı geri ödeme koşulları itibarıyla yüksek riskli ülkeler sınıfında

derecelendirmektedir. Diğer taraftan, ABD İthalat İhracat Bankası 21 yıldan sonra Mart 2006 tarihinde ihracat satışları için garanti vermeye başlamıştır. Ancak, kredi için satışların Libya hükümetinin garantisini içermesi gerekmektedir. 2003 yılında 226.000\$ olan ABD ihracatı 2005 yılı sonunda 83,8 milyon \$ seviyesindedir.

Yabancı doğrudan sermaye yatırımları geçmişten beri hidrokarbon sektöründe yoğunlaşmıştır. Geçmişte izlenen ekonomik politikalar ve yaptırımlar neticesinde diğer sektörler yatırımcılar için cazip olmamıştır. Yaptırımlar kalktığından beri net yatırım miktarı pozitif değere sahiptir. Kademeli ekonomik serbestiye geçiş ve büyük ölçekli altyapı yatırımlarına bağlı olarak yatırımlarda hızlı artışlar ve petrol endüstrisi dışındaki sektörlerde yatırım olası görülmektedir.

Döviz Rezervi ve Kur

2005 yılı sonu itibarıyla altın dahil rezervler 37 aylık ithalatı karşılayacak seviyede 39,5 milyar \$'dır. Libya Haziran 2003 tarihine kadar sıkı döviz kontrollerine dayalı katlı bir kur sistemi uygulamıştır. Yaptırımların kalkması ile hükümet resmi, ticari ve karaborsa kurları arasındaki farkı gidermeye çalışmıştır. 2001 yılında resmi kur %51 devalüe edilmiştir. Özel amaçlarla resmi kurdan talebin çok az olması ve devletçe ithal edilen çoğu malda ithal vergilerinin %50 düşürülmesi nedenleriyle devalüasyon halk üzerinde sınırlı etki bırakmıştır.

Haziran 2003 tarihinde Merkez Bankası önemli bir adım atarak resmi Dinar kurunu ticari kur ile birleştirmiş ve kur 1 \$=1.36 Dinar olarak belirlenmiştir. Devalüasyon oranı %12 civarındadır. Birleştirilen bu kur Merkez Bankasınınca IMF'in özel çekme hakkına (SDR) bağlanmıştır. Bu suretle kurlardaki karmaşık sistem bitirilmiş, karaborsa kaldırılmıştır. Dinar'ın desteklenmesi yüksek rezervler ile garanti altına alınmıştır. Kurun birleştirilmesini müteakiben Dinar istikrar kazanmış olup bir miktar değer kazanmıştır. Haziran 2006 itibarıyla kur 1 \$= 1.31 Dinar seviyesindedir.

Ekonomideki Sektörler

Hidrokarbonlar dışında her hangi bir sektörel çeşitlendirmeye gidemeyen ve yerli halkın yaşamakta olduğu işsizlik sorununa rağmen göçmen işçi istihdamı, petrol zengini olan ekonominin klasik problemlerindedir. Petrol fiyatlarının yüksek olduğu dönemlerin sonrasında yatırım projelerine ayrılan ödeneklerin arttırılması, fiyatların düştüğü dönemlerde ise bütçe kısıtlamaları nedeniyle bu projeler ara veriliyor olması, yatırım boyutunda ekonominin yaşadığı sıkıntıları göstermektedir.

Hükümet tarafından belirlenen ekonomi politikasının ve yatırım programlarının ortak amacı, bahsedilen bu petrole dayalı yapının çeşitlendirilmesi olmuş, ancak arzulanan seviyeye ulaşamamıştır. 1980'lerin ortalarına kadar tarım ve sanayi sektörleri toplam yatırım bütçesinden, düzenli olarak, sırasıyla %20 ve % 14 pay almıştır. 1998'de ve 1999'un başlarında; petrolde yaşanan fiyat düşüşleri, yetkilileri tekrar sektörel çeşitlendirmeye gitme kararı almaya itmiş, yaptırımlardaki yumuşama sonrasında ise hükümet alt yapı, telekomünikasyon ve turizm gibi çeşitli alanlarda yabancı sermaye girişini sağlamak üzere tanıtıma hız vermiştir.

GSYİH'nın Sektörel Dağılımı, 2005

Sektörler	Toplamın % si
Tarım, balıkçılık ve hayvancılık	3
Hidrokarbon Sektörü	73
Madencilik	1,8
İmalat	1,4
Hizmetler	20,4

Kaynak: The EIU Country Report, July 2006

Tarım, Hayvancılık ve Balıkçılık

Tarım

Libya'da eskiden beri tarımda kendine yeterliliğe çok önem verilmesine ve Libya lideri Muammer Kaddafi'nin tüm gayretlerine rağmen, tarımda kendine yeterlilik artık öncelikli olarak görülmemektedir. Libya gıda ihtiyacının % 80'ini ithal etmek zorunda kalmaktadır. Tarım, hayvancılık ve balıkçılık GSYİH'nın %3'ünü oluşturmaktadır.

Çevresel faktörler de Libya'nın tarımsal potansiyelini sınırlı hale getirmektedir. Libya'nın %90'ını oluşturan çöl nedeniyle tarıma elverişli alan, Libya topraklarının sadece %1,7 si ile sınırlıdır. Ülkede tarıma elverişli iki bölge bulunmaktadır. Kuzey doğuda kıyıya paralel, ağaçlı yüksek Jabel Akhdar platosunda tarım ürünleri, özellikle zeytin ve üzüm yetiştirilmektedir. İkinci alan kuzey batıdaki kıyı bölgesi olup, hurma, zeytin, portakal ve badem yetiştirilmektedir. Bu iki alanda ülkenin tarım ürünlerinin %80'inden fazlası yetiştirilmektedir. İç bölgelerdeki alanlarda ise otlama yapılmakta olup, arpa ve buğday yetiştirilmektedir. Bu bölgelerde bol sulama isteyen domates ve karpuz gibi ürünler yerine başka ürünlerin yetiştirilmesi teşvik edilmektedir. Buğday ve arpanın yeterli bir şekilde üretilmesi amacıyla, çiftçileri teşvik etmek için, fiyat kontrolü yapılmaktadır. Buna rağmen, FAO verilerine göre 2005 yılında Libya'da sadece 213.465 ton hububat (iç talebin % 15-20'si) üretebilmiştir.

Kırsal bölgelerden kentlere göç eden işgücünün yarattığı eksiklik tarım sektöründe engellere sebep olmaktadır. Sözkonusu eksiklik, Afrika ve özellikle Mısır'dan gelen ucuz işgücü ile çözülmeye çalışılmaktadır. Kıyı bölgelerindeki su kaynaklarının aşırı kullanımı ve gübre kullanımındaki dikkatsizlikler de tarıma zarar vermektedir. Great Man-made River (GMR) projesi de tarıma beklenen katkıyı yapamamıştır. Proje tarıma su kaynağı yaratmak için yola çıkmış, ancak şehirlere içme suyu sağlama nedeniyle istenen katkıyı sağlayamamıştır.

Hayvancılık

Hayvan çiftlikleri Libya tarımının en büyük temellerindedir. Ancak, Libya'ya uygulanan yaptırımlar sonrası yatırım ve teşviklerdeki devlet desteği azalmıştır. Canlı hayvan sektörü sübvansede edilen hayvan yemine bağlıdır. 1992 sonrası büyükbaş hayvan, koyun ve keçi sayısı artmamış hatta azalmıştır.

Diğer taraftan, hayvansal gıda ürünleri üretiminde de 1992 yılından beri önemli bir gelişme olmamıştır. Sadece kuzu ve koyun eti üretiminde bir iyileşme sağlanmıştır.

Balıkçılık

Büyük potansiyeli olmasına rağmen, Libya balıkçılık kaynaklarını kullanamamaktadır. 1.685 km olan kıyı hattında tonbalığı ve sardunya boldur. Ancak işleme tesisleri ve limanlar yetersizdir. Ülkede sadece bir ton balığı fabrikası (Zanzur'da) ve iki sardunya konservesi yapma tesisi (Zuwara ve Khums) vardır. Hükümetin bu alanda 24 yeni balıkçılık limanı yapma projesi bulunmaktadır. Ancak, uygulamada bir ilerleme sağlanamamıştır.

Tarımsal Üretim Miktarı

1000 Ton (FAO tahminlerine göre)

	2001	2002	2003	2004	2005
Arpa	80	80	80	80	80
Buğday	130	125	125	125	125
Zeytin	150	150	148	148	180
Portakal	43	43	42,5	42,5	44,4
Badem	31	31	31	31	25
Domates	160	190	190	190	190
Hurma	133	140	140	140	150
Patates	195	195	195	195	195
Üzüm	40	30	30	30	30
Karpuz	216	218	218	218	240

Kaynak: The Economist Intelligence Unit Country Profile 2006.

Madencilik ve Yarı İşlenmiş Madenler

Petrol Üretimi

Madencilik sanayiindeki en önemli bölüm ham petrol çıkartılmasıdır. Libya dünyadaki en iyi petrol araştırma alanlarından biridir. Tarihsel olarak, ülkenin ham petrol üretimi ağırlıklı olarak Sirte havzası olmak üzere ülkenin doğu bölgesinden sağlanmaktadır. Ancak, Güney batıdaki Murzuq havzası ve Tipoli'nin batısındaki Bouri alanlarının gittikçe artan önemi nedeniyle geçmişteki coğrafi ağırlık değişmektedir. Murzuq havzasında da 10 milyar varil henüz keşfedilmemiş ham petrol rezervi olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakam bilinen kaynaklarla beraber 16,5 milyar varile ulaşmaktadır. Bu kaynakların geliştirilmesinden Ulusal Petrol Şirketi (NOC) sorumludur. NOC'un yabancı yatırımları çekme konusunda çaba göstermesine ve kontrat sürecini şeffaflaştırmasına rağmen yeni alanların işletmeye açılmasında yavaş hareket etmektedir. Libya topraklarının sadece %25'i işletilmekte olup, gelecek yıllarda önemli bir büyüme beklenilmektedir.

Ham ve Rafine Petrol Ürünleri; Üretimi, İhracatı (.000 varil/günlük)

	2001	2002	2003	2004	2005
Ham Petrol Üretimi	1.370	1.311	1.433	1.548	1.640
Ham Petrol İhracatı	988	984	1.127	1.120	1.252

Kaynak: The Economist Intelligence Unit Country Profile 2006.

Libya'nın günlük kotası 2002'de 1,16 milyon varil iken 2003'ün ilk aylarında 1,31 milyon varile, 2005 yılında ise 1,5 milyon varile yükseltilmiştir. Libya geçmişte yüksek fiyatlardan yararlanmak amacıyla kartellerin öncülük ettiği üretim düşüşlerini savunmakla birlikte,

üretim kapasitesinin gelişimi ile beraber kotasının aşamalı arttırılmasını istemiştir. Hükümet, 2015 yılında ham petrol çıktısını günlük 3 milyon varile çıkarmayı amaçlamaktadır. 1970'lerdeki günlük üretim halihazırdaki üretimin çok üzerinde 3.5 milyon varil olup, bu seviyelere ulaşılması istenilmektedir. Hükümet petrol ve gaz sektörüne 2010'a kadar 2,3 milyar doları rafineri yatırımına gidecek 30 milyar dolarlık yabancı sermaye çekmeyi hedeflemektedir. Ancak Uluslararası Enerji Ajansı'na göre bu seviyelere 2015 yılında ulaşılması olası görülmemektedir. Hatta yatırımcıların önem atfettiği düzenleyici koşulların oluşturulmaması veya reformların tam uygulanmaması halinde 2030 yılındaki üretimin 2 milyon varil/gün olacağına ilişkin kötümser senaryolara da yer vermektedir.

Geçmiş dönemde süresi uzatılan BM yaptırımları petrol sektörünü de etkilemiştir. BM 1999'da yaptırımları askıya alınca Avrupalı firmaların girişi hızlanmıştır. 1986'da ülkeden çıkmaya zorlanan ABD'li firmaların tesisleri Waha Oil Company tarafından işletilmiş ancak yatırım eksikliği nedeniyle günlük üretim miktarlarında üçte birlik, dörtte birlik azalmalar yaşamıştır.

Petrol Rafinerileri

BM yaptırımlarının sona ermesi ve gelecek dört yılda kapasite arttırımı öngören NOC rafineri tesislerini yenileme ve genişletmede isteklidir. Bu amaçla önemli rafinerilerin işleme kapasitelerinin arttırılması ve yeni bir rafineri kurulmasını kapsayan 3.5 milyar dolarlık yatırım başlatılmıştır. Yatırım Azzawiya, Tobruk ve Brega rafinerilerinin geliştirilmesi ile Ras Lanuf ve Sebha'da rafineri kurulmasını hedeflemektedir. Avrupa Birliği'nin petrol üretiminde çevre koşullarına dikkat etme ile ilgili kurallarının yürürlüğe gireceği 2005 yılı Libya için önemlidir. Libya'nın mevcut üretiminin ancak % 50'si bu koşullara uygundur. Diğer taraftan, NOC petrolden elde edilen gelirleri yeni yatırımlara aktarmak için 1988'de kurduğu Oilinvest ve ona bağlı Tamoil aracılığıyla İtalya'da, İsviçre'de ve Mısır'da tamamen veya kısmen rafinerilere sahip olmuştur. Libya, 2005 yılı Eylül ayında Tamoil'deki %45 hissesinin %60'ının satışını planladığını bildirmiştir. Halen satış gerçekleşmemiş olup, bu satışın gerçekleşmesi halinde Libya devlet kuruluşlarının özelleştirmesinin ilk örneği olacaktır.

Doğal Gaz

Libya ihracat ve dahili piyasada kullanılan petrolün yerine ikame etmek amacıyla doğal gaz üretimini geliştirmeyi planlamaktadır. 1970'lerden beri üretim ve ihracat yapılırsa da doğal gaz rezervlerinin çoğu kullanılmamaktadır. Libya'nın 1.49 trilyon metreküp olan bilinen rezervleri toplam dünya rezervlerinin yaklaşık %0.8 civarındadır. Bilinmeyen rezervlerin bu miktarın iki katı olduğu tahmin edilmektedir. 2004 yılındaki üretim 7 milyar metreküptür. Batı Libya Gaz Projesinin (WLGPP) ikinci aşaması 2005 yılı sonunda devreye girmiş olup üretiminde artış görülmektedir.

Uluslararası Enerji Ajansı tahminlerine göre, 2003 ile 2030 yılları arasında üretimin yılda ortalama % 8,4 oranında büyümesi öngörülmektedir. Aynı dönemde iç talebin de yıllık ortalama % 5,4 oranında artışı beklenmektedir. Üretimin 2010'da 12 milyar metrekübe, 2020 yılında 29 milyar metrekübe, 2030 yılında ise 57 milyar metrekübe ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Bu amacı gerçekleştirmek için NOC Sirte alanında gaz alanlarını geliştirmeyi planlamaktadır. Bu amaçla, bir dizi önemli proje başlatılmıştır. 2002 yılı sonunda West Libya gaz projesinde İtalyan ENI ve NOC'un ortak yatırımı olan Agip Gas firması

mühendislik, tedarik ve inşaat sözleşmelerini kazanmıştır. Bu proje; Wafa'da kıyıda olan gaz alanından çıkan gazı ve denizde Bouri'de çıkan gazı Melitah'daki işleme tesisinde birleştirmeyi ve buradan 540 km'lik deniz altı boru hattıyla Sicilya'daki Gela'ya taşıma işini kapsamaktadır.

Diğer projeler ise, Melitah'tan Tripoli'ye 97 km'lik, Melitah'dan Tunus limanı Gabes ihracat amaçlı 270 km'lik boru hatları yapımını yine Bingazi, Khums, Tripoli ve Zueitina' da kurulu doğal gaza dayalı enerji santrallerini ulusal ağa bağlamak için iki boru hattı yapımını içermektedir.

Yabancı katılımları artırmak için NOC petrol üretimi ve paylaşımı anlaşmalarını (EPSAs) revize etmeyi önermiştir. Büyük gaz rezervi bulan firmalara gaz ihraç seçeneği verilmiştir.

Petro Kimya Sanayi

Libya petrol üretimindeki avantajını kullanarak güçlü bir kimya sanayii yaratmayı hedeflemektedir. Ulusal Petro Kimya Şirketi'nin Marsa El Brega tesisleri en önemli kimyasal madde üreten sanayi tesisidir. Bu tesiste etanol, üre ve amonyum üretilmektedir. Al Burayqah ve Abu Kammash da önemli kimya tesisleri bulunmaktadır.

Diğer Madenler

Diğer bir mineral kaynağı demir cevheridir. 1974 yılında Güney Libya'da Wadi Shatti'de bulunmuş olup, rezervlerin 700 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Hükümet kıyıda Misurata demir ve çelik kompleksine bu madeni 900 km'lik bir demiryolu hattı ile taşımaya düşünmektedir. Söz konusu demiryolunun inşasının finansmanı için de yabancı bir ortak aramaktadır. Demir cevherinin çıkarılma kadar petrol sektörü dışındaki en önemli madencilik faaliyeti tuzdur. Bingazi ve Trablus'ta 30.000 ton/yıllık kapasitesi olup, buna ilave olarak 1,6 milyon ton'luk bir rezerv Idri ve Marada'da bulunmaktadır. Diğer madencilik aktiviteleri ise, kireç taşı, kil ve inşaat sektörü için taşocakçılığıdır.

İmalat

1970'lerde devletin önceliği olan imalat sanayinin gelişimi 1980'lerde petrol gelirlerindeki düşüş ve hükümetin desteklediği projelere aktarılan fonlardaki azalma nedeniyle duraklamıştır. Devlet desteği daha çok ülkenin ucuz enerji ve gaz stokundan yararlanacak ağır sanayi projelerine verilmiştir. Sirte'deki gübre fabrikası ve Zuwara'daki alüminyum eritme kompleksi gibi pek çok büyük proje kaynak yetersizliğinden tamamlanamamıştır.

Çalışmakta olan sanayi tesislerinde ise bakım yetersizliği ve yedek parça eksikliği yaşanmaktadır. BM ambargosunun kalkması ile birlikte Libya Yabancı Yatırımlar Kurulu (Libyan Foreign Investment Board) dört çimento fabrikası, bir dizi elektrik fabrikası ve Misurata'daki ülkenin ana demir ve çelik fabrikasını yenilemek için yabancıları ortak yatırımlara davet etmektedir. Misurata'daki demir ve çelik fabrikası Alman Krupp, Avusturyalı Voest Alpine ve Japon Kobe Steel tarafından ortaklaşa inşaa edilmiştir. Üretime 1988 yılında geçmiştir. 1.3 milyon ton sıvı çelik kapasitesi olup, bu miktarı 2 milyon tona çıkarmak için fabrikayı işleten Libya Demir ve Çelik Şirketi 60 milyon dolarlık program üstlenmiştir. Üretimin artırılması çabaları yavaş ilerlemektedir.

Prefabrik binalar, madeni yağ, petrol artığı ürünlerin işlenmesi gibi bazı tesislere Avrupalı firmalardan yatırım için ilgi gösterilmiştir. Ancak halen, değişik alanlardan devlet mülkiyetindeki 50'ye yakın firma için yatırım teklifi beklenmekte olup, bunlarla ilgili bilgiye

Libya Yabancı Yatırımlar Kurulu (Libyan Foreign Investment Board)
<http://www.investinlibya.com> web sitesinden ulaşmak mümkündür.

Libya yönetiminin 1980'lerden itibaren önemli sanayi projeleri gerçekleştirmesine ve çeşitli fabrikalar açmasına rağmen, bunların işletilmesinde karşılaşılan sorunlar nedeniyle ülkede işletilmeyen onlarca endüstri tesisi olduğu belirtilmektedir. Söz konusu tesisler ucuz enerjiye rağmen hammadde ve yedek parça konusunda ithalata bağımlı olmaları, kalifiye işgücü ve yetkin yönetim eksikliğinin de etkisiyle uzun zaman önce atıl hale gelmişlerdir.

İnşaat

İnşaat sektöründe çok büyük ve maliyetli GMR (Great-man Made River) projeleri yürütülmektedir. 1984 yılında başlatılan bu büyük proje dört aşamada ülkenin güney doğusundaki yer altı su kaynaklarını kuzeydeki şehirlere ve tarım alanlarına aktaracak boru hatlarının inşaatını öngörmekteydi. Bugüne kadar 20 milyar dolar yatırım yapılmış olmasına rağmen teknik ve mali sorunlar projenin planlanan zamandan ve kapasiteden geride olmasına yol açmıştır.

Hidrokarbonlar sektöründeki yeni projeler de inşaat sektörüne hız vermektedir. Gelecek üç yılda Batı Libya gaz projesinin inşaat sektörünü canlandırması beklenmektedir. Planlanan bir demiryolu ağı ve otel yapımı programı başlarsa bunun da olumlu etkisi olacaktır.

Gelişmeler olmasına rağmen inşaat sektöründe ödemelerin düzensizliği problemi vardır. Türkiye, Hindistan, Almanya, Japonya ve Güney Kore firmaları alacaklarını tahsilatta sıkıntı yaşamıştır. Hatta bazı durumlarda petrol barter anlaşmaları yapılmıştır.

Sektör önemli girdilerin temininde de sıkıntı yaşamaktadır. Ülkenin mevcut yedi çimento üretim tesisi %50 kapasite ile çalışmakta olup, talebi karşılamada yetersiz kalmaktadır. Geliştirme için önemli yatırımlara ihtiyaç duyan çimento fabrikalarının özelleştirme çabalarında gelişme kaydedilememiştir.

Bankacılık

Bankacılık sisteminde merkezi bir yapı söz konusudur. Devletin tüm bankaları millileştirdiği 1970'den beri işlemler devlet kontrolü altındadır. Merkez Bankasına ek olarak ülkede sekiz tane daha önemli finansal kurum bulunmaktadır. Önde gelen bu kurumları şu şekilde sıralamak mümkündür: Agriculture Bank; Libyan Arab Foreign Bank (LAFB- Libya Arap Dış Bankası); National Commercial Bank; Republic Bank; Sahara Bank; Savings and Real Estate Investment Bank; Umma Bank; ve Unity Bank. Sayılan bu bankalardan en büyük olan iki tanesi - Libya Arap Dış Bankası ve Sahara Bank'dır. Dünya bankalar sıralamasında ise bu iki banka sırası ile 449 ve 455. dir. (Kaynak: : Financial Times, The Banker)

Libya'daki başlıca bankalar ve finansal kurumları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Altı tane ticari yada mevduat bankası (the Jumhuriyya Bank, the Sahara Bank, the Ummah Bank, the Wahda Bank, the National Commercial Bank ve the Bank of Commerce and Development);
- Üç tane uzmanlaşmış banka (the Agricultural Bank, the Development Bank, ve the Saving and Estate Investment Bank)

- İki tane devletin mülkiyetinde yabancı yatırım ve bankacılık kurumu (the Libyan Arab Foreign Bank (LAFB) and the Libyan Arab Foreign Investment Company (Lafico). LAFB uluslararası bankacılık işlemlerinden sorumlu olup, yabancı yatırımlar Maliye Bakanlığı'nın yönetimindeki Lafico tarafından gerçekleştirilir.

Ayrıca, 2003 yılında hükümet ve özel sektör, özel ve kamu sektörü tarafından gerçekleştirilecek turizm projelerini desteklemeyi amaçlayan Turizm Kalkınma Bankası'nı kurmuşlardır.

Yukarıda da belirtildiği gibi; Libya bankacılık sektörü, Merkez Bankası, devletin mülkiyetindeki ticari bankalar, bir kaç özel banka ve yine devlete ait az sayıdaki kalkınma bankasından oluşmaktadır. Devlet mülkiyetindeki ticari bankaların tamamı Merkez Bankası'nın denetimine tabidir. Ülkedeki bankacılık sektöründe, gerek bankacılık uygulamaları gerekse şeffaflık konularında ise bir takım sorunlar yaşanmaktadır. Hükümetin konu ile ilgili modernizasyon çalışmaları ise şimdiye kadar istenilen sonuçları vermemiştir. Devlet bankalarının bir kısmı ise ağır borç yükü altındadır.

Libya Merkez Bankası, ilk olarak 1955 yılında kurulmuş ve 1956'da faaliyetlerine başlamıştır. İlk olarak; Libya Ulusal Bankası adı ile kurulan kurum, 1969 yılında bugünkü adı alarak faaliyetlerine devam etmiştir. Rezervler, likidite ve sektör ile ilgili çeşitli raporlama çalışmalarını yapan Banka; aynı zamanda çoğunluk hissesine sahip olduğu ticari bankaların işleyişden ve denetiminden de sorumludur. Banka ayrıca; Bahyren merkezli Arab Banking Corporation'ın en önemli üç hissedarından bir tanesidir.

Hükümet, 1993 yılının Mart ayında çıkarmış olduğu bir kanunla ülkede özel bankaların da kurulmasının önünü açmıştır. Özel bankalardan en başarılısı ise 1996 yılında açılan, bireysel ve kurumsal bankacılık hizmetleri veren "Bank of Commerce and Development"dır. Yapılmış olan yasal değişiklikler ile yabancı bankaların da ülkede şube açmalarına izin verilmiştir. Açılacak şubelere ilişkin izinler ise Merkez Bankası tarafından verilmektedir. Trablus'da temsilcili bulunan yabancı bankalar ise şunlardır: Arab Banking Corporation, Bank of Valetta (Malta) ve Suez Bank (Mısır). Yetkililer, 2002 yılında yaptıkları açıklamalarda, bankacılık sektöründe özelleştirmeye gidileceğini, belirtmişlerdir. Ancak, hali hazırda belirli bir özelleştirme planı bulunmamaktadır.

Halen bir sermaye piyasası bulunmamakta olup, Haziran 2006 tarihinde Ticaret Bakanlığı menkul kıymetler borsası kurulması için bir yasa kabul edildiğini açıklamıştır.

Turizm

Libya uzun yıllar süren izolasyon ve ülkenin imajının yetersiz olması nedeniyle az turist çeken bir ülke olmuştur. 1995'de 85.000 olan turist sayısı 2002'de BM ambargosunun durdurulması nedeniyle 2003 yılında 950.000'e ulaşmıştır. Ancak, bu büyüme iş seyahatleri ve çöl turizmindeki artışı yansıtmaktadır. Ancak, sektörün ekonomi içerisindeki payının yüksek olması için tatil turizminin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu tür büyüme önündeki engel ise iyi otel ve restoranlar, sahil siteleri gibi yeterli turizm alt yapısının olmamasıdır.

Yüksek Planlama Konseyi tarafından 2006 yılı başında yayımlanan Ulusal Ekonomi Strateji raporunda turizm, enerji sektörü dışında en çok gelişme gösterecek ekonomik sektör olarak tanımlanmaktadır. Raporda turizmdeki gelişmelerin beklentileri karşılamaktan uzak kaldığı da belirtilmektedir. Turizmde en büyük engellerden biri halen vize temininde karşılaşılan sıkıntıdır. Ülkede alkol kullanım yasağı bulunmaktadır.

Akdeniz sahillerinin yanısıra turistler için ilgi çekici alanlar arkeolojik yerler ve çöl turizmidir. Sabratna ve Lepnis Magna adlı Roma, Cyrene ve Apollonia adlı Yunan şehirleri Kuzey Afrika'daki en iyi korunan alanlardır.

Enerji Temini

Enerji üretim ve dağıtımını ülkedeki mevcut talebin karşılanması için yeterlidir. 2001 yılındaki 2650 mw lık talebin 2010 yılında 5000 mw'a çıkacağı yönündeki beklentiler, ülkedeki tek elektrik tedarikçisi olan devlet şirketinin 3,5 milyar \$'lık bir yatırıma başlamasına neden olmuştur. Bu yatırım ile; Bingazi, Sirte, Trablus ve Zawiya'daki enerji istasyonlarının kapasitesinin artırılması öngörülmektedir. Geliştirme çalışmaları devam etmektedir. 2005 yılında planlanan 750 mw lık Misurata enerji santrali inşaatı için GEC teklif veren ikisi ABD firması olan üç firma ile kontrat imzalamıştır. 2005 yılında Zawia santralının doğal gazla dönüştürülmesi ve kapasitesinin 660 mw'den 810 mw'a çıkarılması için Hyundai firması ile anlaşma imzalanmıştır. GEC ulusal ağ kurulması amacıyla ülkede 42 66kw'lık alt istasyonlar kurmayı planlamaktadır. Ülkenin elektrik ağı Siemens tarafından yapıyı gerçekleştirilen 5 adet bölgesel kontrol merkezince kontrol edilecektir.

C-DIŞ TİCARET

Dış ticarete ilişkin bilgiler aşağıda gösterilmiştir.

Libya'nın Dış Ticareti (Milyon \$, fob-cif)

	2001a	2002a	2003a	2004a	2005b
Toplam İhracat(fob)	10.985	9.851	14.664	17.425	27.078
Petrol ihracatı	10.567	9.437	14.063	16.728	25.995
Toplam ithalat (cif)	5.356	8.223	7.992	9.535	12.014

a Gerçekleşen. b EIU tahmini.

Kaynak: Economist Intelligence Unit Country Profile 2006.

2005 yılında Libya'nın ihracatı bir önceki yıla göre %55,3 oranında artarak 27 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir. 2005 yılında ithalatı ise 2004 yılına göre %25,9 oranında artarak 12 milyon \$ olmuştur.

2005	
İhracat (fob)	27,1 Milyar ABD \$
İthalat (fob)	12,1 Milyar ABD \$
Denge	15,0 Milyar ABD \$
Hacim	39,2 Milyar ABD \$

Kaynak: The Economist Intelligence Unit Country Profile2006.

İhracatındaki Başlıca Ülkeler (2005)

	Toplamın %
İtalya	38,0
Almanya	15,7
İspanya	8,8
Fransa	6,3
Türkiye	6,0
ABD	5,3

Kaynak: Economist Intelligence Unit Country Report July 2006.

İthalatındaki Başlıca Ülkeler (2005)

	Toplamın %
İtalya	20,8
Almanya	10,5
Güney Kore	6,7
Türkiye	5,5
Tunus	5,2
İngiltere	4,9

Kaynak: Economist Intelligence Unit Country Report July 2006.

Hidrokarbon ihracatı (petrol, gaz ve rafine ürünler) toplam ihracatın %95'ini oluşturmaktadır. Bu yapı ihracat gelirlerini petrol fiyatlarındaki değişikliklere bağımlı kılmaktadır. Petrol fiyatlarındaki artış nedeniyle son yıllarda ihracat gelirleri artış göstermiştir. Hükümet ticaret dengesindeki belirsizliği önlemek için doğal gaz sektörünü geliştirmeye çalışmaktadır. Bu gelişmenin birkaç yıl içerisinde etkili olması beklenmemektedir.

Hükümet, Dinarın %51 oranında devalüasyonu neticesinde, kamu kurumu olan ithalatçılar üzerindeki yükü dengelemek amacıyla 2002 yılı başında temel mallarda %50 oranında gümrük vergisi indirimine gitmiştir. 2005 Eylül'ünde hükümet bir adım daha atarak sigara dışındaki tüm mallarda gümrük tarifelerini yeniden düzenlemiştir. 2004 yılında ortalama tarife oranı %18 seviyesine getirilmiştir.

Aralık 2001 tarihinde DTÖ için resmi müracaat yapılmıştır. Üyelik Libya'nın dış ticareti için önemli bir adım olacaktır. ABD vetosunun kaldırılması ile üyelik işlemleri hızlanmıştır. Ancak, şeffaflık, tarifeler, vergilendirme ve yönetmeliklerde birçok değişiklikler yapılması gerektiğinden, üyeliğin uzun bir zaman süreci içerisinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

Libya'nın ticari ortaklarında 1990 yılından beri çok az değişiklik olmuştur. Libya petrolünün temel alıcıları İtalya, İspanya, Almanya ve Fransa'dır. Bu dört ülkenin Libya'nın ihracatı içindeki payı 2005 yılında %69'dur. Libya'nın ithalatında ise İtalya'nın payı azalmakla birlikte, en önemli paya sahiptir. Almanya ve İngiltere ile ticari bağlar artmaktadır. Doğu Avrupa ve eski Sovyetler Birliği ile takas anlaşmalarına dayalı ticari ilişkiler 1991'den itibaren azalmaya başlamış, Çin ile olan ticaret ise hızlı gelişme eğilimindedir.

Libya'nın Başlıca Ürün Grupları İtibariyle İhracatı (2005, fob, '000 \$)

GTİP	Ürün	Değer	2002/2005 arasında dünya ithalatında ki yıllık büyüme oranı (%)	Dünya ihracatındaki payı (%)	Dünya İhracatındaki Sırası
2709	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden üretilen	20.374.523	15	2	12
2710	Petrol ve bitümenli minerallerden üretilen-ham hariç-yağlar	2.375.288	25	0	33
2711	Petrol gazı ve diğer gazlı hidrokarbonlar	189,229	27	0	39
2905	Asiklik alkoller ve halojenli sulfonlu,nitrolu vb türevleri	126.439	21	0	26
2901	Asiklik hidrokarbonlar	111.731	21	0	24
7208	Demir-çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm fazla	78.069	28	0	45
7203	Ağırlıkta %99,94 u demir olan(parça,pellet vb)müstahsallar	62.235	37	4	4
3102	Azotlu mineral ve kimyasal gübreler	61.583	21	0	35
2707	Taskömürü katranının damıtılması ile üretilen yağlar vb	42.829	40	0	27
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	19.843	20	0	50

Kaynak: ITC Trade Map

Libya'nın Başlıca Ürün Grupları İtibariyle İthalatı (2005, fob, '000 \$)

GTİP	Ürün	Değer	2001/2005 arasında Dünya ihracatının yıllık büyüme hızı (%)	Dünya İthalatındaki Payı (%)	Dünya İthalatındaki Sırası
2710	Petrol ve bitümenli minerallerden üretilen-ham hariç-yağlar	774.082	27	0	59
9999	Sınıflandırılmamış diğer ürünler	227.288	18	0	53
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	224.594	34	0	24
8703	Binek otomobilleri,steysin vagonlar,yarış arabaları	151.538	13	0	87
8544	Elektrik için izole tel,kablo,izole iletici,optik lif kablo	102.816	11	0	54
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	101.210	14	0	68
8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz turbinleri	98.276	5	0	47
3004	Tedavi-koruma ilaçları-doze edilmiş,perakende satılabilir	94.103	21	0	83
8535	Gerilimi 1000 voltu geçen elektrik devresi teçhizatı	89.574	13	1	17
7304	Demir-çelikten(dökme	88.328	23	0	46

	hariç)dikişsiz tüp, boru, içi bos profil				
8413	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatorleri	87.402	15	0	53
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	85.499	12	0	80
8431	Ağır iş makina ve cihazlarının(84.25-84.30)akşamı, parçaları	82.773	16	0	55
8481	MUSLUKCU, BORUCU ESYASI-BASINC DUSURUCU, TERMOSTATIK VALF DAHIL	80.267	16	0	61
1001	BUGDAY VE MAHLUT	80.128	2	0	4
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	79.722	0	0	65
7308	Demir-çelikten inşaat ve akşamı	75.028	18	0	48
8421	Santrifujle çalışan kurutma, filter, arıtma cihazları	72.488	12	0	52

Kaynak: ITC Trade Map

Dış Ticaret Düzenlemeleri:

Libya'da 2005 yılında dış ticaretle ilgili oldukça önemli gelişmeler kaydedilmiştir. İthalat lisansı ve döviz bütçesi uygulamalarının önceki yıllarda sona erdirilmesi ticaretin liberalleştirilmesi yönünde atılan önemli adımlar olmuştur. Gümrük vergilerinin sigara dışında sıfırlanması, ticari bayilik gereken sektörlerin ve ithali yasak ürünlerin yeniden belirlenmesi 2005 yılında dış ticaret rejiminde yapılan önemli değişikliklerdir.

Ülkenin 25 maddeden oluşan bir ithali yasak mallar listesi bulunmaktadır. Tarife dışı engeller, gümrüklerde keyfi uygulamalar ve talepler ihracatçıların sıklıkla karşılaştığı sorunlardır.

Libya'ya ithalatı yasak ürünler

- 1-Canlı domuz, domuz eti, domuz yağı, derisi ve tüm domuz ürünleri
- 2-İçki ve her çeşit alkollü meşrubat
- 3-Hazırlanmış et ve bundan yapılmış yemekler ve tüketim amaçlı hayvani yağlar
- 4-Konserve yapılması için ton balığı, dondurulmuş balık (dilimlenmiş olanlar hariç)
- 5-Beslenmesi için ithal edilen anaç kümes hayvanlarının dışında her türlü kümes hayvanı ve kuşlar
- 6-Doğrudan tüketime giren yumurta
- 6-Salatalık tohumu
- 8-Yaş meyve (turunçgiller, üzüm, incir, kayısı, kavun, karpuz, hurma, nar ve şeftali), yaş, dondurulmuş, kurutulmuş veya işlenmiş sebze
- 9-Zeytinyağı
- 10-Su, maden suları ve gazlı sular
- 11-Otobüsler (koltuk sayısı 30 ve daha fazla olan ve 5 yaş üstü)
- 12-Kamyon ve çekici (sivil işlerde kullanılması için 5-20 ton kapasiteli, dingilli sistemle çalışan ve yaşı on seneyi geçen)
- 13-Kullanılmış ikinci el araç gereç ve tekerlekler
- 14-Saban, pulluk ve hafif tarım araçları
- 15-Demirden yapılmış köşeli sac.
- 16-Okul defteri
- 17-Kağıt mendiller (tuvalet, masa ve cep için kullanılan kağıt mendillerin dışında)
- 18-Şark oturma odası mobilyası
- 19-Geleneksel kıyafetler
- 20-Sopa ucunda kullanılan el süpürgeleri.
- 21-Kosdik soda ve patas (çamaşır suyu)
- 22-Beton ve ahşap sütunlar
- 23-PVC maddesinden yapılan plastik borular (sulama amaçlı olanlar dışında)
- 24-Sera için kullanılan plastik örtüler
- 25-Potasyum Bromat içeren ekmekek katkıları

2005 yılında Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'nın aldığı bir başka önemli kararla ithalatta uygulanan gümrük vergilerini sigara dışında kaldırılmıştır. Girişimin amacı Libya'yı bir serbest bölge ve ticaret merkezi haline getirmek olarak açıklanmıştır. Gümrük vergileri indirilmiş olmasına rağmen 82 üründe yerli üretimi korumak amacıyla ithal edilen ürünlerden % 25-50 oranında "tüketim vergisi" alınması uygulaması devam etmektedir. Gümrük vergileri sıfırlanmış olmakla birlikte gümrüklerde % 4 oranında "service charge" alınmaktadır. Yeni uygulamanın Dünya Ticaret Örgütü'ne üyelik müzakerelerinde Libya'ya avantaj sağlayacağı düşünülmektedir.

Başbakanlığın (114) Sayılı ve 2005 Yılı Kararı ile Bazı ürünlere uygulanacak üretim ve tüketim vergileri

(Gümrük Tarifê Cetveli) *

SIRA NO	TANIM	ÜRETİM	TÜKETİM
1	Geliştirilmiş Bugday, Arpa ve Yulaf Tohumu	% 2	% 25
2	Besleme ve Büyütme Amacıyla Getirilen Tavuk	% 2	% 25
3	Makarna	% 2	% 25
4	İrmik	% 2	% 25
5	Yoğurt	% 2	% 25
6	Hurma Şurubu	% 2	% 25
7	Doğal ve Gazlı Su	% 2	% 25
8	Alkolsüz İçecekler	% 2	% 25
9	Dondurma	% 5	% 25
10	Doğal ve Doğal Olmayan Meyve Suları (İlaç Yapımında Kullanılanlar ve Şeker Hastalığı İçin Olanlar Dışında)	% 2	% 25
11	Şekerli Ürünler (Tahinli Gıdalar-Helva ve diğerleri)	% 2	% 25
12	Hazır Unlu Mamuller (Bisküvi)	% 2	% 25
13	Sigaralar	% 2	% 25
14	Pamuklu Havlular	% 2	% 25
15	Baskılı Pamuklu Kumaşlar	% 2	% 25
16	Çocuk Bezleri	% 2	% 25
17	Bayan Bezleri	% 2	% 25
18	Halı, Seccade ve Diğer Yer Örtüleri	% 2	% 25
19	Mobilya ve Parçaları (Ağaç veya Metal)	% 2	% 25
20	Kağıt Mendil	% 2	% 25
21	Sofra Tuzu	% 2	% 25
22	Soydum Hidroksit	% 2	% 25
23	Hidroklorik Asit	% 2	% 25
24	Parfümler (Alkol İçerenler Dahil)	% 2	% 25
25	Şampuan	% 2	% 25
26	Sabun	% 2	% 25
27	Yeşil Sabun	% 2	% 25
28	Sabun Tozu	% 2	% 25
29	Granül PVC	% 2	% 25
30	Paket Sıvı Klorid	% 2	% 25
31	Damla Sulama Tüpleri (12-50 mm Çapında)	% 2	% 25
32	PVC ve Polietilen Borular (0.75 – 400 mm Çapında)	% 2	% 25
33	Çeşitli Plastik Ürünler (Kutular, çantalar, plastik ipler vs.)	% 2	% 25
34	Suni Sünger	% 2	% 25
35	Zırai Traktörler	% 2	% 25
36	Saha Römorkorları	% 2	% 25
37	Zırai Pulluklar ve diğer Zırai Makineler	% 2	% 25
38	Otobüsler ve Kamyonlar (1.5 Ton ve Üstü)	% 2	% 25
39	Yolcu Otomobilleri (2000-3000 cc)	% 2	% 25
40	El Arabaları	% 2	% 25
41	Radyo ve TV	% 2	% 25

42	Kasetçalar ve VCR ve Benzeri Elektronik Aletler	% 2	% 25
43	TV için Uydu Antenleri	% 2	% 25
44	Elektrikli ve Yağlı Isıtıcılar	% 2	% 25
45	Ev Kullanımı İçin Ocaklı Fırınlr	% 2	% 25
46	Ev Kullanımı İçin Dondurucular	% 2	% 25
47	Ev Kullanımı İçin Buzdolapları	% 2	% 25
48	Helezon Borular	% 2	% 25
49	Galvanize Edilmemiş Doğrusal Borular	% 2	% 25
50	Sulama Boruları (Spreyli ve Alüminyumdan)	% 2	% 25
51	Römorklar, Barınma ve Ulaştırma için Yarı Römorklar	% 2	% 25
52	Her Çeşit Çelik Kasa	% 2	% 25
53	Dikenli veya File Şeklinde Tel Örgü	% 2	% 25
54	Telsiz Telefonlar, Kapasitesi 60 Hattan Az Telefon Santralleri	% 2	% 25
55	Yalıtımlı Madeni Saçlar (Sandviç)	% 2	% 25
56	Alüminyum Kapı ve Pencereleer	% 2	% 25
57	Bisikletler	% 2	% 25
58	Silindir Gaz Tüpleri- Fırınlr İçin (2-11-15 kg)	% 2	% 25
59	Elektrik Kabloları (Orta ve Yüksek Voltaj- 1000 volts)	% 2	% 25
60	Elektrik Kuleleri	% 2	% 25
61	Parça veya Bütün Halinde Hangarlar	% 2	% 25
62	Kamyonlar ve Orta Ölçekli Tüm Benzer Araçların Bagajları	% 2	% 25
63	Mobil Buzdolapları	% 2	% 25
64	Kağıt Çimento ve Kireç Torbaları	% 2	% 25
65	Elektrik Hatları İçin Plastik Tüpler	% 2	% 25
66	Kanalizasyon, İçme Suyu, Telefon Hatları Kontrol Odaları-Bölmeleri Kapakları	% 2	% 25
67	Doğranmış Acı Biber	% 2	% 25
68	Tıbbi Alkol	% 2	% 25
69	Doğal Arı Balı	% 2	% 25
70	Motor Hacmi 3000 cc'den Fazla Olan Otomobiller	% 2	% 50
71	Motor Hacmi 250 cc'den Fazla Olan Motorsikletler	% 2	% 50
72	Eğlence Botları, Yatlar (Motor Hacmi 75 HP'den Fazla, 10 m'den uzun ve 6 Kişiden Fazla Yolcu Kapasiteli)	% 2	% 50
73	Deniz Motorsikletleri (JetSki)	% 2	% 50
74	Endüstriyel Alkol	% 2	% 50
75	Kuş Tüyleri, Deri ve Kılırları	% 2	% 50
76	Makyaj ve Saç Bakım Ürünleri	% 2	% 50
77	Sihir Oyunları	% 2	% 50
78	Sigara ve Pipo Çakmakları (Metal)	% 2	% 50
79	Sanat Resimleri, Heykeller	% 2	% 50
80	Kişisel Sıhhi Bakım Malzemesi (Metal Kutuda)	% 2	% 50
81	İşlenmiş Fildişi ve Diğer İlgili Ürünler	% 2	% 50
82	Kürk Giyim Eşyası ve Aksesuarları	% 2	% 50

* Libya'da gümrük vergileri 1 Ağustos 2005 tarihinden itibaren sıfırlanmıştır. Ancak Gümrüklerde % 4 oranında "service charge" tahsil edilmektedir. Yukarıda belirtilen ürünlerdeki vergiler yalnızca yerli üretim değil ithal edilen ürünlere de uygulanmaktadır. *Bu*

durumda yukarıdaki oranlara % 4 eklenerek ithal edilen yukarıdaki ürünlerdeki vergi yükü bulunabilir (yani toplam vergi yükü %4+%2+%25 veya % 4+%2+%50 olarak hesaplanmaktadır). Bu nedenden dolayı liste aynı zamanda bir gümrük tarife cetveli olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan, yukarıda belirtilen ürünlerden Libya'da ara malı olarak kullanılanlar üzerinden üretim vergisi tahsil edilmemektedir.

2003 yılı başlarından itibaren Libya hükümeti yabancı ticari temsilcilikleri düzenleyen yeni bir yasa üzerinde çalışmaya başlamıştır. Söz konusu yasa 2005 yılı başından itibaren Başbakan tarafından yeniden Genel Halk Kongresi'nin dikkatine sunulmuş ve çıkartılan yasa ile Libya'ya yapılan 8 kategori üründe yabancı firmaların Libyalı bir temsilci bulundurması ve servis ağı kurması zorunluluğu getirilmiştir "National Supply Corporation" NASCO'nun ithal ettiği temel gıda ürünleri yasanın kapsamı dışında bırakılmaktadır.

Distribütör zorunluluğu bulunan ürün kategorileri ;

- tarımsal makinalar
- ofis makinaları (bilgisayar vs)
- elektrikli ev aletleri
- elektronik ürünler
- mobilya
- oto tamir malzemeleri ve yedek parça
- otomobil, motorsiklet, yol ekipmanları-ağır vasıta ve yedek parçalarıdır.

2005 yılında Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'nca alınan başka bir karar ile Libya kamu kuruluşlarının ithalat yapması yasaklanmıştır. Bu karar aslında yönetimin sübvansiyonların önüne geçmek amacıyla aldığı bir karardır. Zira Libya kamu kuruluşları çalışanları için kendi bütçelerinden otomobil, beyaz eşya gibi ürünleri ithal etmekte ve oldukça düşük fiyatlarla çalışanlarına vermektedirler. Bu imkan çoğunlukla suistimal edilmekte ve ithal edilen ürünler çalışanlar tarafından normal fiyatlarla iç piyasaya satılmaktadır.

Bütün bu olumlu gelişmelere rağmen, IMF'in 2005 yılı raporunda Libya ticaret rejimi dünyanın en kısıtlayıcı ticaret rejimlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Ancak sistemin eski ve merkezi planlamanın bir sonucu olduğu düşünüldüğünde bu durumun nedenini ortaya koymaktadır. Bu durumu 2005 yılında arka arkaya alınan iki karar oldukça iyi yansıtmaktadır. Bunlardan ilki; çimento ve inşaat demiri ihracatını yasaklayan karar, ikincisi ise petrol ve petrol ürünleri ihracatını yapma yetkisinin sadece Ulusal Petrol Şirketi ve alt kuruluşlarına verilmesine ilişkin karardır. İç piyasa dinamikleri dikkate alındığında her iki kararın mantığı anlaşılma ile birlikte açık birer ihracat kısıtlaması örneğidirler.

İthalatta Gerekli Belgeler

- Ticari Fatura

Mala veya yüklemeye ilişki tüm detayları, satış şeklini, CIF yada CFR olarak ihracatçı tarafından düzenlenen ticari fatura, önce mahalli ticaret odası tarafından daha sonra konsolosluk tarafından tasdik edilmelidir.

- Menşe Şehadetnamesi

Mahalli ticaret odası tarafından verilecek belge daha sonra onay için konsolosluga sunulmalıdır. Eğer ürünler her hangi bir yabancı girdi taşıyorsa; ülke menşei ve yabancı girdi kullanım oranı gösterilmelidir. Menşe şehadetnamesi, aynı zamanda malın

gönderildiği alıcıyı (Libya firması vb.) ya da deniz veya hava taşımacılığında kullanılacak araç hakkında bilgiler içermelidir.

- Konşimento

Bütün deniz yolu taşımalarında konşimento istenmektedir. Alıcının adı, adresi gibi bilgiler açıkça belirtilmelidir. Konşimentoda ayrıca; varış limanı, yükleme listesi, belge sayısı, malların yüklendiğine ilişkin taşıyıcı tarafından verilmiş olan onay belgesi ve tarihi de gösterilmelidir. Miktar, ağırlık ve değer gibi bilgiler de ticari faturadakiler ile aynı olmalıdır. İthalatçı istenecek konşimentonun sayısını bildirmelidir. Ancak havayolu ile yapılan taşımalarda, iki nüsha olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

-Koli Listesi

Giriş limanındaki işlemlerin hızlandırılması bakımından koli listesi hazırlanması tavsiye edilmektedir. Liste, her kolinin ve içeriğinin belirlenmesine imkan tanıması bakımından yüklemeye ilişkin gerekli bilgileri de içermelidir.

D-TÜRKİYE-LİBYA TİCARİ İLİŞKİLERİ

a. Anlaşma ve Protokoller

ANLAŞMA ADI	İmza Tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
İktisadi İşbirliği ve Ticaret Anlaşması	05.01.1975	26.09.1975	15368
Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması	05.01.1975	13.05.1975	15235
Ticaret Anlaşması	06.10.1996	28.08.1997	23094
İkili Hava Ulaştırması Anlaşması	11.08.1975	14.08.1979	16727
İşgücü Anlaşması	05.01.1975	13.05.1975	
Denizcilik ve Deniz Nakliyatı Alanlarında İşbirliği Anlaşması	30.05.1975	16.11.1975	15414
Sosyal Güvenlik Anlaşması	20.03.1976		
Deniz Nakliyatı Ortak Şirketi Kurulması Hakkında Anlaşma	17.05.1977	25.07.1979	16707
Ticari ve Mali İşbirliği Anlaşması	02.05.1978	13.05.1978	16286
Ortak Mühendislik ve Müşavirlik Hizmetleri Şirketi'ne İlişkin Anlaşma	30.12.1978	30.01.1979	16535
Ortak İnşaat ve İşletme Şirketi'ne İlişkin Anlaşma	30.12.1978	30.01.1979	16535
Ortak Tarım ve Hayvancılık Şirketi'ne İlişkin Anlaşma	30.12.1978	30.01.1979	16535
İktisadi, Sınai ve Zirai İşbirliği Protokolü	27.06.1981	25.09.1981	17469
Ticari İşbirliği Protokolü	27.06.1981	25.09.1981	17469
13 Eylül 1984 Tarihli Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin Uygulanmasına Dair Anlaşma	09.08.1985	22.09.1985	
Olağanüstü KEK Toplantısı Protokolü	06.08.2004	07.05.2005	25808

Kaynak:DTM Anlaşmalar Genel Müdürlüğü

Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması

KEK Olağanüstü Toplantısı Protokolünde, ÇVÖA konusunda taslak metinler teati edilmiş ve KEK 19. Dönem Toplantısında anılan anlaşmanın imzalanması kararlaştırılmıştır ifadesi

yer almaktadır. Libya ile Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması akdedilmesine ilişkin olarak müteaddit defa girişimlerde bulunulmuş, son olarak 23.12.2003 tarihinde Libya tarafına Anlaşma teklifi gönderilmiştir, bu konuda Libya tarafından yanıt beklenmektedir.

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması taslağı 28.05.2002 tarihinde Libya tarafına iletilmek üzere, Dışişleri Bakanlığı'na gönderilmiştir. 4.7.2003 tarihili Dışişleri Bakanlığı yazısında, Libya makamlarının İngilizce anlaşma imzalamadıkları, bu sebeple Anlaşma taslağının Arapça tercümesinin iletilmesi talep edilmiştir. Hazine Müsteşarlığı'nca teknik bir içeriğe sahip bu Anlaşmanın müzakerelerinin tercümana ihtiyaç göstermeyecek şekilde ortak bir dilde yürütülmesi ve üzerinde mutabık kalınmasının ardından Türkçe ve Arapça tercüme edilerek imzalanması tercih edilmektedir.

b. Dış Ticaret

Türkiye-Libya Dış Ticareti (1.000 Dolar)

YIL	İHRACAT	İTHALAT	DENGE	HACİM
2006	488.712	2.296.285	-1.807.573	2.784.997
2005	384.167	1.989.269	-1.605.102	2.373.436
2004	337.204	1.514.125	-1.176.921	1.851.329
2003	254.740	1.072.548	-817.808	1.327.288
2002	165.112	754.042	-588.930	919.154
2001	67.473	847.848	-780.375	915.321
2000	95.547	786.160	-690.613	881.707
1999	139.621	502.060	-362.439	641.681
1998	95.195	342.863	-247.668	438.058
1997	186.714	533.098	-346.384	719.812
1996	243.636	476.304	-232.668	719.940
1995	238.315	385.220	-146.905	623.535
1994	179.427	319.576	-140.149	499.003
1993	246.269	131.021	115.248	377.290
1992	246.597	445.496	-198.899	692.093
1991	237.476	281.431	- 43.955	518.907
1990	220.541	487.090	-266.549	707.631

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı EBİM Kayıtları

Libya ile ülkemiz arasındaki dış ticaret dengesi 1988 ve 1993 yılları hariç 1974 yılından itibaren sürekli ülkemiz aleyhine gelişme göstermiştir. Belirtilen yıllarda ise fiyat anlaşmazlığı nedeniyle Libya'dan ham petrol alımı yapılamadığından, dış ticaret dengesi ülkemiz lehine fazlalık vermiştir.

Libya'ya yönelik ticaretimiz özellikle 1996 yılından itibaren siyasi nedenlerle Libya'nın ülkemize uyguladığı ambargo dolayısıyla önemli düşüşler kaydetmiştir. Ülkemiz ile Libya arasında 1996 yılında başlayan ve 1997 yılında da devam eden olumsuz siyasi gelişmelere bağlı olarak, Libya Hükümetinin tek tarafı aldığı kararla Türk menşeli malların ithalatına Temmuz 1997 yılında kısıtlama getirilmiş ve buna bağlı olarak, sözkonusu ülkeye olan ihracatımız 1998 yılında 95,1 milyon \$ seviyesine gerilemiştir

Libya ÷lkemize uyguladığı ört÷l÷ Ambargo kapsamında;

- 25 Haziran 1997 tarihinde Libya makamları, Merkez Bankası ve ticari bankalara gönderilen yazılı bir talimatla Türkiye'ye para transferlerini durdurmuştur.
- Libya'da açılan Kamu İhalelerine Türk firmaları davet edilmemiştir.
- Libya'da düzenlenen Uluslararası Fuarlara Türk firmaları davet edilmemiştir.
- Türk ürünlerine gümrüklerde sorunlar çıkartılmıştır.

Dönemin Dışışleri Bakanı Sayın İsmail Cem'in 20-21 Ocak 2001 tarihlerinde Libya'yı resmi ziyareti sonucunda ilişkilerimiz yumuşamış ve Libya tarafı Libya'da açılan Kamu İhalelerine ve Uluslararası Fuarlara Türk firmalarını davet etmeye başlamışlardır.

Öte yandan son dönemde Libya, muhatap olduğu uluslararası ambargoların kaldırılmasını sağlamak amacıyla uluslararası kuruluşlar ve batı ÷lkeleri ile siyasi ve ekonomik sorunlarını hızla çözmek yolunda girişimler başlatmıştır. Bu çerçevede, Libya'nın uluslararası sisteme entegrasyonu süreci çerçevesinde yeni bir dönem başlamıştır.

Söz konusu gelişmelerin yakından takip edilmesi ve yaratılan bu olumlu konjonktürden istifade etmek amacıyla, ÷lkemiz ile Libya arasında yeni bir dönemin başlatılmasını teminen, Dış Ticaret Müsteşarı Sayın Tuncer Kayalar başkanlığında bir heyetimiz 20-22 Ekim 2003 tarihleri arasında uzun bir aradan sonra Libya'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Yaşanan bu olumlu gelişmeler ışığında, Devlet Bakanı ve Türkiye-Libya Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) Eşbaşkanı Sayın Kürşad Tüzmen bir işadamları heyeti ile birlikte 25-27 Haziran 2004 tarihleri arasında Libya'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

Libya'da, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'na tescilli yapılmış, çoğunluğu müteahhitlik sektöründe faaliyet gösteren 50'yi aşan sayıda Türk firmasının Libya'da ofisi bulunmaktadır. Müteahhitlik alacakları ve teminat mektupları iki ÷lke ticari ve ekonomik ilişkilerinin ana gündem maddesi olma özelliğini korumaktadır. Teminat mektupları konusunda yaşanan sıkıntılar müteahhitlik firmalarımızın rekabet gücünü zayıflatmaktadır.

İhracat

Yukarıda bahsedilen resmi ziyaretlerin sonucunda iki ÷lke arasındaki ilişkilerin yumuşaması neticesinde, anılan ÷lkeye olan ihracatımızda 2001 yılından itibaren sürekli bir artış gör÷lmektedir. 2004 yılında 337,2 milyon \$ olan ihracatımız, 2005 yılında %13,9 oranında artarak 384,1 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir. 2006 yılında ise ihracatımız bir önceki yıla göre %27,2 oranında artarak 488,7 milyon \$' a ulaşmıştır. Ayrıca, Libya'ya 40-60 milyon Dolar'lık bavlul ticaretinin mevcut olduğu düşün÷lmektedir.

Libya'ya ihraç edilen belli başlı ürünler buğday unu/mahlut unu, kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası, diğer bitkisel sabit katı ve sıvı yağlar (kimyasal olarak degistirilmemiş), kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs., izole edilmiş tel,kablo, erkek/erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vs., demir-çelikten inşaat ve aksanı, kadın/kız çocuk için gömlek, bluz, vs. dir.

Başlıca Maddeler İtibarıyla İhracatımız (1.000\$)

GTİP	MADDE ADI	2004	2005	2006
1101	BUĞDAY UNU/MAHLUT UNU	27.611	61.088	43.404
8504	ELEKTRİK TRANSFORMATÖRLERİ, STATİK KONVERTİSÖRLER, ENDÜKTÖRLER	30	4.218	41.052
7308	DEMİR/ÇELİKTEN İNŞAAT VE AKSAMI	4.823	14.693	35.979
1515	DİĞER BİTKİSEL SABİT YAĞLAR (KİMYASAL OLARAK DEĞİŞTİRİLMEMİŞ)	7.739	23.307	27.988
7113	KIYMETLİ METALLER VE KAPLAMALARINDAN MÜCEVHERCİ EŞYASI	30.129	32.472	26.195
8537	ELEKTRİK KONTROL, DAĞITIM TABLOLARI, MÜCEHHEZ TABLOLAR	524	1.650	16.707
3917	PLASTİKTEN TÜPLER, BORULAR, HORTUMLAR; CONTA, DİRSEK, RAKOR VB	2.680	5.135	13.624
6203	ERKEK/ERKEK ÇOCUK İÇİN TAKIM, TAKIM ELBİSE, CEKET VS.	20.116	15.370	12.288
8474	TOPRAK, TAŞ, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	5.073	3.215	11.703
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOĞUTUCULAR, ISI POMPALARI	4.018	10.641	11.480
8703	OTOMOBİLİ, STEYŞİN VAGONLAR, YARIŞ ARABALARI	160	247	9.990
6204	KADIN/KIZ ÇOCUK İÇİN TAKIM, TAKIM ELBİSE, CEKET VS.	41.886	19.368	9.622
1806	ÇİKOLATA VE KAKAO İÇEREN DİĞER GIDA MÜSTAHZARLARI	2.722	5.879	9.147
8544	İZOLE EDİLMİŞ TEL, KABLO; DİĞER İZOLE EDİLMİŞ ELEKTRİK İLETK; FİB OPT K	5.591	18.673	7.832
7306	DEMİR/ÇELİKTEN DİĞER TÜPLER, BORULAR, İÇİ BOŞ PROFİLLER	367	3.237	7.616
3307	TRAŞ MÜSTAHZARLARI, VÜCUT DEODORANTLARI, TUVALET MÜSTAHZARLARI	1.830	4.348	7.591
5703	TUFTE EDİLMİŞ HALILAR, TUFTE EDİLMİŞ (YER KAPLAMALARI)	1.400	2.620	7.421
8802	DİĞER HAVA TAŞITLARI, UZAY ARAÇLARI	0	0	6.300
9403	DİĞER MOBİLYALAR VB. AKSAM, PARÇALARI	3.136	3.742	5.864
6206	KADIN/KIZ ÇOCUK İÇİN GÖMLEK, BLUZ, VS.	43.402	11.351	5.204
6205	ERKEK/ERKEK ÇOCUK İÇİN GÖMLEK	15.036	9.010	4.972
8415	KLİMA CİHAZLARI-VANTİLATÖRLÜ, ISI, NEM DEĞİŞTİRME TERTİBATLI	1.725	342	4.771
1001	BUĞDAY VE MAHLUT	0	3.226	4.600
7305	DEMİR/ÇELİKTEN DİĞER TÜP VE BORULAR-KAYNAKLI VB.-ÇAPI>406, 4MM	907	4	4.493
1905	EKMEK, PASTA, KEK, BİSKÜVİ VS. İLE BOŞ İLAÇ KAPSÜLÜ MÜHÜR GÜLLACI VS.	2.511	4.377	4.147
5407	SENTETİK İPLİK, MONOFİL, ŞERİTLERLE DOKUMALAR	2.072	6.929	3.757
2106	TARİFENİN BAŞKA YERİNDE YER ALMAYAN GIDA MÜSTAHZARLARI	2.634	2.891	3.384
1704	KAKAO İÇERMEYEN ŞEKER MAMULLERİ (BEYAZ ÇİKOLATA DAHİL)	1.765	1.824	3.149
8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATÖR, KÜREYİCİ, YÜKLEYİCİ VB.	298	222	3.082
6810	ÇİMENTODAN, BETONDAN, SUNİ TAŞTAN EŞYA	2	149	3.048

3401	SABUNLAR, YÜZEY AKTİF ORGANİK MADDELER	1.676	934	3.042
8708	KARA TAŞITLARI İÇİN AKSAM, PARÇALARI	1.499	2.114	3.001
0713	KURU BAKLAGİLLER (KABUKSUZ) (TANELERİ İKİYE AYRILMIŞ)	19	1.770	2.822
8516	ELEKTRİKLİ SU ISITICILARI, ELEKTROTERMİK CİHAZLAR (ŞOFBENLER)	1.894	2.665	2.819
7323	DEMİR/ÇELİKTE EV İŞLERİNDE KULLANILAN EŞYA VE AKSAMI	2.131	2.339	2.817
6301	BATTANİYELER, DİZ BATTANİYELERİ	753	1.591	2.773
4823	DİĞER ÖLÇÜSÜNE GÖRE KESİLMİŞ KAĞIT VB; KAĞIT ESASLI EŞYALAR	3	12	2.741
8536	GERİLİMİ 1000 VOLTU GEÇMEYEN ELEKTRİK DEVRESİ TEÇHİZATI	677	1.621	2.734
7216	DEMİR/ALAŞIMSIZ ÇELİKTE PROFİL	431	1.773	2.662
5209	PAMUK MEN (DOKUMA %85 < PAMUKLU 200G/M2 DEN FAZLA)	29	3.489	2.441
7610	ALUMİNYUM İNŞAAT VE AKSAMI	85	425	2.227
7321	DEMİR-ÇELİK SOBA, OCAK, IZGARA, OCAK, MANGAL VB. EV EŞYASI	949	1.669	2.125
8481	MUSLUKÇU, BORUCU EŞYASI-BASINÇ DÜŞÜRÜCÜ, TERMOSTATİK VALF DAHİL	1.164	1.488	1.974
6802	YONTULMAYA, İNŞAATA ELVERİŞLİ İŞLENMİŞ TAŞLAR (KAYAGAN HARİÇ)	312	1.000	1.964
4011	KAUÇUKTAN YENİ DIŞ LASTİKLER	734	1.059	1.922
6110	KAZAK, SÜVETER, HIRKA, YELEK VB. EŞYA (ÖRME)	3.568	2.525	1.897
6109	TİŞÖRT, FANİLA, DİĞER İÇ GİYİM EŞYASI (ÖRME)	3.164	3.447	1.864
8417	SANAYİ VE LABORATUVAR İÇİN FIRINLAR; ELEKTRİKSİZ	98	90	1.779
9406	PREFABRİK YAPILAR	1.871	641	1.765
0802	DİĞER KABUKLU MEYVELER (TAZE/KURU) (KABUĞU ÇIKARIL/SOYUL)	718	1.052	1.665
8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	263	295	1.630
7013	MASA, MUTFAK, TUVALET, EV TEZYİNATI VB İÇİN CAM EŞYA	2.572	2.072	1.479
2102	MAYALAR, CANSIZ DİĞER TEK HÜCRELİ MİKROORGANİZMALAR	1.878	1.337	1.477
9401	OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALAR, AKSAM-PARÇALARI	780	960	1.461
3916	PLASTİKTEN MONOFİL, ÇUBUK, PROFİLLER-ENİNE KESİTİ > 1MM.	128	223	1.391
8302	ADİ METALLERDEN DONANIM, TERTİBAT VB. EŞYA	938	1.340	1.345
8301	ADİ METALLERDEN KİLİTLER, SÜRGÜLER, KİLİDİ OLAN FERMUARLAR VB.	620	1.005	1.330
5810	İŞLEMELER (PARÇA, ŞERİT, MOTİF HALİNDE)	147	1.725	1.308
5801	KADİFE, PELÜŞ VE HALKALI (TIRTI MENSUCAT)	1.593	2.108	1.285
7325	DEMİR/ÇELİKTE DİĞER DÖKÜM EŞYASI	47	44	1.254
8450	ÇAMAŞIR YIKAMA MAKİNELERİ	135	628	1.242
3305	SAÇ MÜSTAHZARLARI	297	452	1.152
3923	EŞYA TAŞIMA AMBALAJI İÇİN PLASTİK MAMULLERİ, TIPA, KAPAK, KAPSÜL	558	1.632	1.096
8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR, SIVI ELEVATÖRLERİ	411	391	1.068
3924	PLASTİKTEN SOFRA, MUTFAK VE DİĞER EV	795	709	1.008

EŞYASI, TUVALET EŞYASI			
DİĞER	74.079	67.311	66.269
TOPLAM	337.204	384.167	489.243

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı EBİM Kayıtları.

Diğer taraftan, Libya ülkemiz menşeli tavuk ve tavukçuluk ürünlerinin çeşitli hastalıklar (dioxin/newcastle) bulunduğu iddiasıyla ülkemizden ithalatına izin vermemektedir. 2005 yılında ülkemizde görülen kuş gribi hastalığı da Libya tarafından dikkate alınarak yasağın 2006 yılında da sürmesine karar verilmiştir.

İthalat

2004 yılında Libya'dan 1.514,1 milyon \$ olan ithalatımız, 2005 yılında %31,3 oranında artarak 1.989,2 milyon \$ olmuştur. 2006 yılında ise ithalatımız bir önceki yıla göre % 15,4 oranında artarak 2.296,2 milyon \$ seviyesine ulaşmıştır.

Libya'dan ithalatımızda önem arz eden ürünler petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar, petrol gazları ve diğer hidrokarbonlar, etilen polimerleri (ilk şekillerde), asiklik hidrokarbonlar, demir-çelik sıcak hadde yassı mamulleri, canlı balıklar, sodyum hidroksit ve koyun ve kuzuların ham derileri' dir. 2005 yılında, anılan ülkeden ithalatımızda petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar ithalatının payı % 90,2'dir.

Başlıca Maddeler İtibarıyla İthalatımız (1.000\$)

GTIP	MADDE ADI	2004	2005	2006
2709	HAM PETROL (PETROL YAĞLARI VE BİTÜMENLİ MİNER ELDE ED YAĞ)	1.431.497	1.794.732	2.055.921
2711	PETROL GAZLARI VE DİĞER GAZLI HİDROKARBONLAR	33.393	143.284	153.086
3901	ETİLEN POLİMERLERİ (İLK ŞEKİLLERDE)	19.039	19.354	30.995
3102	AZOTLU MİNERAL/KİMYASAL GÜBRELER	6.106	451	25.372
2905	ASİKLİK ALKOLLER VB. HALOJEN, SÜLFO NİTRO/NİTROZALANMIŞ TÜREVL	0	0	15.836
2601	DEMİR CEVHERLERİ VE KONSANTRELERİ	0	0	6.395
2814	SAF AMONYAK/AMONYAĞIN SULU ÇÖZELTİLERİ	3.308	0	2.667
0301	CANLI BALIKLAR	2.267	2.968	1.979
4102	KOYUN VE KUZULARIN HAM DERİLERİ	2.925	1.891	1.204
7108	ALTIN (HAM, YARI İŞLENMİŞ, PUDRA HALİNDE)	1.287	489	919
7216	DEMİR/ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN PROFİL	0	0	693
5101	YÜN VE YAPAĞI (KARDESİZ/TARANMAMIŞ)	1.026	932	469
4101	SİĞİR VE AT CİNSİ HAYVANLARIN DERİLERİ-HAM	479	380	280
4103	DİĞER HAM DERİLER	295	77	262
0802	DİĞER KABUKLU MEYVELER (TAZE/KURU) (KABUĞU ÇIKARIL/SOYULMUŞ)	0	0	162
3902	PROPİLEN VE DİĞER OLEFİNLERİN POLİMERLERİ (İLK ŞEKİLLERDE)	0	0	146
	DİĞERLERİ	12.503	24.712	201
	TOPLAM	1.514.125	1.989.269	2.296.587

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı EBİM Kayıtları.

c. Bankacılık Düzenlemeleri

Türkiye ile Libya Arap Sosyalist Halk Cemahiriyesi arasında 29 Nisan 1985 tarihinde imzalanan Protokol ve 24 Eylül 1985 tarihinde imzalanan Mutabakat Zaptı uyarınca, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri geliştirmek ve ödemelerde kolaylık sağlamak amacıyla T.C. Merkez Bankası ile Libya Merkez Bankası ve Libya Arap Dış Bankası arasında 24 Eylül 1985 tarihinde bir Bankacılık Düzenlemesi imzalanmış ve anılan Düzenleme çerçevesinde T.C. Merkez Bankası nezdinde Libya Arap Dış Bankası adına açılan Libya özel hesabı kanalıyla aşağıdaki işlemlere ilişkin ödemeler yapılmıştır.

- İki ülke arasındaki ticari işlemler,
- Libya'daki Türk müteahhitleri tarafından ifa edilen inşaat hizmet bedelleri,
- Grup transferlerine tabi olarak işçi ücretlerinin transfer edilebilir kısmı,
- İki ülke arasındaki ticari ve/veya resmi işlemlere ilişkin diğer hizmet bedelleri,

Ancak, Türk lirasının konvertibl hale getirilmesi için Uluslararası Para Fonu (IMF) Ana Sözleşmesi VIII. Maddesinde yer alan hükümlere uyum sağlanması açısından anılan düzenlemenin sona erdirilmesi gerekmiş ve 10 Ocak 1990 tarihinde Ankara'da imzalanan Hükümetlerarası Mutabakat Zaptında Özel Hesabın 1990 yılı içerisinde bitirileceği belirtilmiştir. Bu doğrultuda, Libya tarafı ile mutabakat sağlanmış ve 31 Temmuz 1990 tarihinde imzalanan 16. Dönem Libya – Türkiye Karma Ekonomik Komisyonu Protokolünün 2. Maddesi uyarınca Düzenleme 24 Eylül 1990 tarihinde sona erdirilmiştir.

Öte yandan, 20 Nisan 1994 tarihinde Libya'da imzalanan Türkiye-Libya Karma Ekonomik Komisyonu 17. Dönem Protokolü Uygulamalarını İzleme Toplantısı Tutanağına ek olarak, iki ülke arasında, ticaret hacmini artıracak bir mekanizma oluşturulması ve bu sistemi işletecek bir Bankacılık Düzenlemesi oluşturulması konusunda bir Tutanak imzalanmıştır.

Sözkonusu Tutanak uyarınca, Türk Eximbank Libya Arap Dış Bankası tasarrufuna döner nitelikli 25 milyon Dolar sağlayacak, Libya Arap Dış Bankası, ödeme tarihinden itibaren 90 gün içerisinde, kullanılan meblağı iade edecek, iade edilen miktar Türk Eximbank tarafından Libya bankası lehine üç aylık bir süre için ödeme kolaylığı olarak yenilenecektir. Tutanakta ayrıca, Libya Arap Dış Bankası'nın Türk Eximbank'ta serbest bir hesap açtırması ve Türkiye'nin ithal ettiği ham petrol bedelinin bu hesaba yatırılması karara bağlanmıştır.

Türk Eximbank ile Libya Arap Dış Bankası yetkilileri Ankara'da sistemin işleyişi üzerinde ayrıntılı müzakerelerde bulunmak üzere biraraya gelmiş, ancak bir gelişme kaydedilememiştir.

Diğer taraftan, Libya'nın, başta ABD olmak üzere tüm dünya ülkeleri ile yakınlaşma çabaları neticesinde söz konusu ülkeye uygulanan ekonomik ve ticari müeyyidelerin büyük ölçüde kaldırılması neticesinde, diğer ihracat destek kurumlarının uygulamaları paralelinde, Libya 01.06.2004 tarihinden itibaren Türk Eximbank'ın Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası Programı kapsamına alınmıştır.

Öte yandan, kapsam dışı ülkeler arasında yer almakla birlikte, geçmiş yıllarda Libya'ya yönelik üçüncü ülkelerden ödemeli yaklaşık 1.2 milyon ABD Doları tutarındaki sevkiyatın Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası Programı tahtında teminat altına alındığı görülmektedir.

Orta/Uzun Vadeli İhracat Kredi Sigortası Programları kapsamında ise günümüze kadar herhangi bir işlem sigorta teminatı altına alınmamıştır.

d. Ortak Şirketler

Türkiye ile Libya arasında kurulmuş 3 Ortak Şirket bulunmaktadır. Bunlar;

1-Türkiye-Libya Ortak Tarım ve Hayvancılık Şirketi (TLALCO)

2-Türkiye-Libya Deniz Nakliyatı Ortak Şirketi (TÜRLİB)

3-Libya-Türk Mühendislik ve Müşavirlik Şirketi

Bunlardan ilk ikisinin merkezi Türkiye’de üçüncü şirketin merkezi ise Libya’da bulunmaktadır. Kuruluş amaçları iki ülke arasındaki işbirliği ve ticaret hacmini geliştirmek olan bu şirketlerin piyasada yeterli iş bulamamaları nedeniyle finansman durumları bozulmuş ve taraflardan vergi muafiyeti ve iş olanağı yaratılması konusunda ayrıcalıklar ve imtiyazlar talep eder duruma gelmişlerdir.

e. Enerji Konusundaki ilişkiler

- Ham Petrol Alımı

TÜPRAŞ ile Libya arasında Ham Petrol alanındaki ilişkiler 1975 yılından bu yana devam etmektedir. 2004 yılı için yaklaşık 5 Milyon Ton ham petrol alımı için Alım Anlaşması 29.11.2003 tarihinde imzalanmıştır. TÜPRAŞ’ın yıllar itibarıyla Libya’dan ithal ettiği ham petrol miktar ve değerleri aşağıda yer almaktadır:

YIL	MİKTAR (Bin Ton)	Tutar (Milyon \$)
1996	2.923	453
1997	3.382	480
1998	3.354	312
1999	3.374	441
2000	3.528	749
2001	4.567	819
2002	3.913	710
2003	4.687	1.009
2004/Haziran	2.423	599

-LNG Alımı

BOTAŞ tarafından Libya’dan Türkiye’ye Sıvılaştırılmış Doğal Gaz (LNG) ithali ile ilgili olarak yapılan çalışmalar sonucunda Libya LNG’sinin kompozisyonu, ısı değeri ve yoğunluğu açısından ülkemiz sistemine uygun olmadığı görülmüştür.

-Petrol Arama ve Çıkarma

2000 yılı verileri ile 29.5 milyar varil ispatlanmış petrol ve 46.4 trilyon kübik feet gaz rezervi ile dünyanın önde gelen petrol üreticisi ülkelerinden biri olan Libya’da TPAO’nun petrol aramacılığına yönelik faaliyetleri Ghadames Baseni’nde NC 188 ve Sirte Baseninde NC 189 bloklarında sürdürülmektedir. Ülkede petrol faaliyetleri Petrol Bakanlığı’na bağlı National Oil Corporation (NOC) tarafından yürütülmekte ve kontrol edilmektedir.

TPAO ile NOC arasında 16 Mart 1995 tarihinde imzalanan Mutabakat Zaptı (Memorandum of Understanding) sonucunda, TPAO tarafından seçilen Blok MM (NC 188) ve Blok-24 (NC 189) ile ilgili Arama ve Üretim Paylaşım Anlaşması (Exploration and Product Sharing Agreement-EPSA) 24 Temmuz 1997 tarihinde tamamlanarak parafe edilmiş ve Anlaşma 5 Ekim 1999 tarihinde Libya adına NOC ve TPAO adına bağlı ortaklığı olan TPOC (Turkish Petroleum Overseas Company) tarafından imzalanmıştır. İmzalanan anlaşma Libya Arap Sosyalist Halk Cemahiriyesi Genel Halk Komitesi tarafından 22 Şubat 2000 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

-Manavgat Suyu Projesi

6 Ekim 1996 tarihinde Trablus'ta imzalanan Türkiye-Libya KEK Olağanüstü Toplantı Protokolünün DSİ Genel Müdürlüğü ile ilgili olduğu görülen III) Manavgat Su Temini Projesi başlıklı maddesinde; Libya tarafının, anılan Projenin yatırımına bir Türk-Libya Ortak Yatırım Şirketinin kurulması yoluyla katılabileceği, öncelikle fizibilite çalışmaları yapılması gerektiği, fizibilite çalışmaları ışığında ve suyun dolun noktasındaki fiyatının tespitini müteakiben Libya tarafının Manavgat Suyu için potansiyel alıcı olabileceği, bu konudaki işbirliğinin faydalı görülmesi durumunda gerekli anlaşmayı hazırlamak üzere bir komite oluşturulması hususları yer almıştır.

Bu çerçevede, dönemin Libya'nın Ankara Büyükelçisi Mahzur Badir, 24 Mart 1999 günü DSİ Genel Müdürlüğü'nü ziyaret ederek, dönemin Genel Müdürü Prof. Dr. Doğan Altınbilek ile görüşmüş ve Manavgat Su Temin Projesi ile ilgili bilgiler almıştır.

Konu, 6 Ağustos 2004 tarihli Türkiye-Libya 19. Dönem KEK Toplantısı Protokolü'nde de yer almış ve sözkonusu Protokol uyarınca, inceleme ve temaslarda bulunmak üzere Libyalı yetkililer, 29 Eylül-3 Ekim 2004 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiştir.

f- Ulaştırma

- Havacılık

Türkiye ile Libya arasında 11 Ağustos 1975 tarihli bir İkili Ulaştırma Anlaşması mevcuttur. Anılan Anlaşma hükümleri çerçevesinde, IST-TIP-IST hattında THY haftada 3 frekans, buna karşılık Libya Havayolları da 2 frekans sefer icra etmektedir.

Türkiye ile Libya arasında 11 Ağustos 1975 tarihli İkili Hava Ulaştırma Anlaşması'nın tadili için, Ulaştırma Bakanlığı tarafından hazırlanan yeni bir Hava Ulaştırması Anlaşması taslağı 2004 yılı Haziran ayında Libya makamlarına iletilmiş olup, karşı taraftan henüz bir yanıt alınmamıştır.

-Denizcilik

T.C. Hükümeti ile Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi arasında 30 Mayıs 1975 tarihinde "Denizcilik Anlaşması" imzalanmış olup, 16.11.1975 tarih ve 15414 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Türk gemi inşa sanayiinin Libya tarafından gelebilecek her çeşit gemi ve deniz vasıtasının inşası, mevcut gemilerin havuzlanması, bakım-onarımının yapılması ve gemi söküm taleplerinin karşılanabileceği değerlendirilmektedir.

- Karayolları

Karayolları Genel Müdürlüğü ile Libya Ulaştırma ve Taşımacılık Bakanlığı arasında 1977 yılında imzalanan mukavele ile Tarhuna-Missellata yolunun yapımı TCK tarafından gerçekleştirilmiştir. Geçici kabulü 1.3.1983 tarihinde yapılan yolun, zeminin yapısından kaynaklanan bozuklukların düzeltilmesi ve yeni bazı ilave işlerinin yapımının gündeme gelmesi ve TCK'nın bu işleri yapmak istememesi üzerine mukavele sulhen tasfiye edilmiştir. Tasfiye işlemleri tamamlanmış olmakla birlikte, Libya tarafının imzalanmış olan mutabakat zaptına uymaması nedeniyle teminat mektuplarının çözülmesi konusunda herhangi bir gelişme kaydedilmemiştir.

- Telekomünikasyon

İki ülke arasındaki telefon haberleşmesi, INTELSAT üzerinden kurulu bulunan 8 adet çift yönlü direkt telefon devresi ile gerçekleştirilmektedir. Söz konusu kanalların 30'a çıkarılması konusunda 7 Ocak 2002 tarihinde Libya Telekomünikasyon İdaresi nezdinde girişimde bulunulmuş, ancak bir cevap alınamamıştır.

g- Sosyal güvenlik ve işgücü

Ülkemiz ile Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi arasında imzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesi ve bu Sözleşmenin uygulanmasına dair İdari Anlaşma 1985 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu Sözleşme, Libya'da iş üstlenen Türk müteahhitlerinin yanında çalışan daimi Türk işçilerinin sosyal güvenlik haklarının sağlanması hususunu düzenlemiştir.

Bu alandaki sorunların çözümünü teminen, ülkemiz Sosyal Güvenlik Kurumları ile Libya Sosyal Sigortalar Kurumu arasında her yıl düzenli olarak yapılan Sosyal Güvenlik Teknik Komite Toplantıları 1996 yılından beri kesintiye uğramıştır.

Libya Hizmet İşleri Genel Halk Komitesi'nce alınan 1430/5 sayılı Karar gereği, yabancıların istihdamına ilişkin hususlar yeniden düzenlendiğinden, Libya'da faaliyet gösteren Türk firmalarının 2000 yılı Nisan ayından itibaren Türkiye'den getirmek istedikleri işçiler için blok çalışma vizesi alamamaları, Libya'da Türk işgücü istihdamını güçleştirmektedir.

Diğer taraftan, 01.09.1985 tarihli Türkiye Libya Sosyal Güvenlik Sözleşmesinde "Daimi Olmayan İşçi" olarak tanımlanan ve 13.05.1986 tarih ve 328 sayılı Genel Halk Komitesi kararı ile 5 yıldan fazla çalışan vatandaşlarımızın Libya Sosyal Sigortalar Kurumu'nca iade edilen sigorta primlerinin transferi konusundaki işlemler, Libya Merkez Bankası'nca onay vermediği için gerçekleştirilememektedir.

h- Müteahhitlik ve müşavirlik hizmetleri

Libya müteahhitlik hizmetleri pazarına firmalarımız ilk olarak 1970'li yıllarda girmişlerdir. Bu güne kadar Libya'da faaliyet gösteren firmalarımızın sayısı 160'ı, firmalarımızın yanında çalışan işçilerimizin sayısı ise 150 bini ve üstlenilmiş işlerin toplamı 12 milyar ABD Dolarını aşmış olup, bu rakam, Türk müteahhitlik firmalarının yurt dışında üstlendikleri işlerin % 20'sini oluşturmaktadır.

E-YABANCI SERMAYE

Libya 2010 yılına kadar hidrokarbon sektörü başta olmak üzere 30 milyar ABD Dolar'lık yabancı sermayeyi ülkeye çekmeyi planlamaktadır. 2004 yılı itibarıyla kümülatif yabancı sermaye girişi 4 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır. 2003 yılında yabancı sermaye girişi 700.000 ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

Libya'da Yatırım Teşvikleri

Yabancı sermayeyi teşvikte petrol sektörü ve diğer sektörler için iki ayrı düzenleme mevcuttur. Libya'nın genel yabancı sermayeyi teşvik yasası 1997 yılında düzenlenmiş olmakla birlikte, konuyla ilgili temel düzenlemelerin yapılması devam etmektedir. Bu konuda yetkili kurum Yabancı Yatırım Kurulu'dur. Libya'ya yönelik projesi olanlar ya doğrudan bu Kurula veya ülkelerindeki Libya Halk Büroları'na başvurabilirler.

Yasanın kapsadığı alanlar; sanayi, sağlık, turizm, hizmetler ve tarım yatırımlarıdır. Ayrıca Genel Halk Komitesi'nin Sekreterden gelecek öneri ile yeni alanlar belirleme yetkisi vardır.

Bu yasanın alanına giren projelere sağlanan imkanlar şunlardır:

Projenin uygulanması için gereken makine ve aletler, her türlü gümrük vergisi ve harçtan muaftır.

Projeye konu materyal, yedek parça ve hammaddeler beş yıllık bir süre için her türlü gümrük vergisi, diğer vergi ve harçlardan muaftır.

Projede üretilen ürünler ihracatta her türlü vergi ve harçlardan bağımsızdır.

Ticari belge ve faturalarda istenen damga vergisinden muaftır.

Beş yıllık bir süre için gelir vergisinden muaftır.

Karlar ülke dışına çıkartılabilir.

Projenin inşası ve işleyişi için gereken gayri menkulü satın alma ve/veya kiralama hakkı mevcuttur.

Yatırılan sermayenin; proje süresi bitiminde, tasfiye sonrasında, satış sonrasında veya lisansın verilmesinden itibaren beş yıl geçtikten sonra ülke dışına çıkartılabilir.

Yatırımcı ülkeye getirdiği sermayeyi altı ay içinde kendisine gerekli lisansın verilmemesi veya koşulların yetersizliği (su veya elektrik sıkıntısı gibi) nedeniyle kullanamamışsa bunu yeniden ülke dışına çıkartabilir.

Yatırım gereği Libya'da bir şirket kurulması gerektiğinde bu şirket Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'na veya ticaret odasına kayıt zorunluluğundan muaftır.

Yatırımcı projenin kuruluşu ve işleyişi için Libya'da bulamadığı işgücü için yabancı işçileri getirebilir.

Misuratah Serbest Bölgesi

1999 tarihli yasa ile Serbest Bölgeler Genel İdaresi ve ülkenin tek serbest bölgesi olan Misuratah Serbest Bölgesi kurulmuştur. Serbest bölgede firmalara sağlanan başlıca imkanlar şunlardır:

Transit, ihracatı yapılacak yerel ürünlerin, serbest bölgede üretilen ürünlerin ve ihracat amacıyla ithal edilmiş ürünlerin depolanması;

Eşyaların boşaltılması, temizlenmesi, yerel ürünleri de içine alabilecek yeni bileşimler yapılması, yeniden paketleme ve pazarın talebine göre ürünün durumunda yapılacak benzer operasyonlar

Demontaj, montaj, tamamlayıcı veya yeniden üretim faaliyetleri

Serbest Bölgedeki yatırımcıların ihtiyaç duyabileceği finansal hizmetler, bankacılık, sigortacılık ve diğer hizmetler

Serbest Bölgede sağlanan teşvik ve avantajlar şunlardır:

Yatırım sermayesi ve kazançların serbestçe dışarı çıkarılması

Sermayenin ve malların Serbest Bölge ile yabancı ülkeler arasında dolaşımı denetime ve gümrük vergisine tabi değildir.

5 yıllığına sağlanan gelir vergisi muafiyeti üç yıl daha uzatılabilir.

Bölgedeki faaliyetlerden elde edilen kazançlar yeniden yatırıma dönüştürülürse aynı muafiyetten yararlanır.

Muafiyet dönemindeki zararlar gelecek yıllara aktarılabilir.

Serbest bölgedeki projeler millileştirmeye karşı yasal koruma altındadır. Ayrıca buradaki tesisler başka yere götürülebilir.

Projelerin bir kısmı veya tamamının mülkiyeti başka bir yatırımcıya devredilebilir.

Proje süreleri yatırımcının ihtiyacına göre belirlenmektedir.

Projelerde gereken makina, ekipman ve hammadde ihracat ve ithalat vergisi veya ilave ücretlerden muaftır.

Serbest Bölgeden ithal veya ihraç edilen ürünlerin depolanmasında zaman kısıtlaması yoktur.

Serbest Bölgedeki projelerin ticaret odalarına kaydı veya ihracatçı/ithalatçı kaydı yaptırması gerekmemektedir.

Projelerin yürütülmesi için gerekli niteliklere sahip yabancı işçi çalıştırılabilir.

Bu konudaki yasanın tamamına http://www.investinlibya.com/en_misrata.htm web adresinden ulaşmak mümkündür.

F-EKONOMİK ENTEGRASYONLARA ÜYELİK

Afrika Birliği: (AU)

Afrika Birliği, Afrika Birlik Organizasyonu'nun yerini almış, merkezi Adis Ababada olan bir kuruluş olup, 2001 yılı Mayıs ayında üye ülkelerin 2/3'ünün kurucu yasayı onaylaması ile 2002 yılında kurulmuştur. AU, AB'ni model almış olup parlamento, merkez bankası, tek para birimi, adalet divanı ve yatırım bankası gibi hedefleri bulunmaktadır. İlk gerçekleşmesi Pan Afrika parlametosudur. Parlamento ilk toplantısını Ekim ayında yapmış olup, 5 yıl yasama yetkisini kullanmayacaktır. AU ayrıca ortak savunma ile dış ve haberleşme politikalarını öngörmektedir. Günlük işler ise AB Komisyonu örneği AU Komisyonunca sürdürölmektedir. Ancak kuruluşun önündeki engel bu oluşumların belirli kaynağa ihtiyaç göstermesidir. Bu konuda üye ülkeler 2004 yılında GSYİH'lerinin %0.5 i kadar kuruluşa katkı yapmayı kabul etmişlerdir. Ancak, bir kısım üyeler üyelik miktarlarını ödeyememişlerdir. Ayrıca, AU' nun bir önceki kuruluşu Afrika Birlik Organizasyonu gibi girişimlerini gerçekleştirmede etkisiz kalabileceği yönünde görüşler bulunmaktadır.

Kuruluş BM Güvenlik Konseyi gibi Barış ve Güvenlik Konseyi oluşturmuştur. Konsey üye ülkelerdeki soykırım, yönetimin yasal olmayan şekilde değiştirilmesi ve toplu insan hakları ihlallerinde askeri müdahalelerde bulunabilecektir. Kuruluş 2003 yılından beri Burundi iç savaşında gözlemci görevi yapmaktadır. 2004 yılında Sudan'da da görev üstlenilmiştir.

Arap Devletleri Birliği

Sözkonusu birlik 1945 yılında Arap devletlerinin politikalarını koordine etmek ve Arap devletleri arasındaki ilişkileri kuvvetlendirmek amacıyla kurulmuştur. 22 üyesi vardır. Anılan birlik, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda gözlemci statüsündedir. Merkezi Kahire'dedir. Son yıllarda, Arap dünyası arasındaki bölünmüşlük birliğin etkisini sınırlamıştır.

Petrol İhraç Eden Arap Ülkeleri Organizasyonu

Organizasyon 10 Arap petrol üreticisi ülkeyi biraraya getirir ve OPEC üyesi olmayan Bahreyn, Mısır ve Suriye'yi de kapsamaktadır.

OPEC (Petrol İhraç Eden Ülkeler Organizasyonu)

1960 yılında dünya petrol fiyatlarını kontrol etmek ve belli başlı petrol ihraç eden ülkelerin petrol politikalarını kontrol etmek amacıyla kurulmuştur. Üyeleri Cezayir, Endonezya, İran, Irak, Kuveyt, Libya, Nijerya, Katar, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Venezüella'dır.

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Üyeliği

Libya, Dünya Ticaret Örgütüne üye olmak amacıyla başvurusu kabul edilen 24 aday ülkeden bir tanesidir. Ülke Aralık 2001 yılında resmi başvurusunu yapmış bu başvuru 2004 yılı Temmuz ayında kabul edilmiştir. Libya'nın başvurusunun incelenmesi amacıyla bir çalışma grubu kurulacaktır. Libya'nın üyelik müzakerelerinin oldukça uzun süreceği tahmin edilmektedir. Ülkenin DTÖ'ne üyeliğinin şeffaflık konusunda önemli aşama kaydetmesini sağlayacağı aşıkardır.

G-PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

Pazara Girişte Kullanılabilecek Yöntemler

Libya'ya düzenlenen ticaret heyetlerine ve ticaret fuarlarına, uluslararası konferanslara katılarak ilişki kurmada büyük yarar vardır. Libya pazarına girmek için araştırma yapılırken fuarlara katılım, yerinde ziyaret ve ticaret heyetleri aracılığıyla katılım avantaj sağlamaktadır.

Türk firmalarının Libya pazarına bakışı; bu ülkenin siyasi nedenlerle uzun yıllardır uluslararası ilişkilerden soyutlanmış olması ve ağırlıklı olarak müteahhitlik hizmetlerinin öne çıkması ve ödemelerde yaşanan problemler ve diğer sektörlerle ilişkin girişimlerin azlığı nedeniyle pek ümit vaat edici olmamıştır. Ancak ihracatın artırılması için başlatılan bilinçli çaba, bu çabanın öncelikle komşu ve Orta Doğu-K.Afrika ülkelerinde yoğunlaşması ve Libya'nın uluslararası arenaya daha rahat katılımının getirdiği güven ortamı ile bu pazar Türk firmaların gündemine yeniden girmeye başlamıştır.

Libya'ya ilk kez girecek firma temsilcilerine önerilen en geçerli yol bu ülkeyi ziyaret etmeleri, fuarlarda ve seminerlerde, resmi toplantılarda ilişki kurmaya çalışmalarıdır. Deneyimli tüccarlar bulmak çok önemlidir. Talep edilmemiş bir firma ve ürün tanıtım yazısının gönderilerek hemen cevap beklenmesi Libya için hiç etkili olmayan bir yöntemdir. Libya pazarına girişin ilk evrelerinde oradan özel bir davet gelmemişse; ticaret heyetlerine katılmak gibi hem daha az maliyetli hem de firmanın takdimini kolaylaştıracak bir yöntemi tercih etmek gerekir.

Libya için fuara katılım etkili bir pazarla iletişim aracıdır. Ayrıca bu pazarda sürekli kalmayı düşünen firmaların kişisel satış ve Arapça/İngilizce katalog, web sitesi gibi yöntemleri kullanmasında fayda vardır.

Libya'da Türk firmaları için en önemli rakipler Libya ile tarihi ilişkileri güçlü olan İtalya, Fransa ve düşük maliyetli üretimle öne çıkan Çin firmalarıdır. Libya pazarı fiyata karşı çok duyarlıdır. İtalya'nın Libya ile ikili ilişkileri çok gelişmiştir. İkili ortak yatırımları vardır. Ayrıca Türk ürünleri ile İtalyan ürünleri rekabet ettiğinde kalite ve İtalya'nın AR-GE teşviklerinin çeşitliliği bu ülke üreticilerine avantaj sağlamaktadır.

Libyalıların Türk firmalarına ve mallarına ilişkin imajı genel olarak olumludur. Marka tescili konusunda Türk firmalarının sıkıntısı olmaktadır. Ülkenin marka tescil süreci kolay işlememektedir. Taklit malların piyasada rahatça satılması nedeniyle ucuz ve taklit malların yarattığı haksız rekabet ile karşılaşılabilir. Ancak, Libya pazarında fiyata duyarlılığın yanı sıra kaliteli mallara olan ilgi de belirleyici olmaktadır.

Libya ile ticarete gümrük vergilerinin yüksekliği, yabancı dil problemi nedeniyle iletişimde sıkıntı yaşanması, deniz taşımacılığında problem olması ve bankacılık işlemleri; en önde gelen problemler olarak gözlenmiştir. Ödeme şekli olarak peşin çalışılması önerilmektedir. Libya'da akreditifli çalışmak zordur. Ödemelerin alınmasında bir diğer yöntem Libya pazarını çok iyi bilen dış ticaret firmalarının kefaletinde çalışmaktır.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Libya'da kredi kartları ve çekler her yerde kabul edilmemektedir. Libya'ya yapılacak ziyarette bu ziyaretin masraflarını karşılayacak miktarda ABD Doları ile gidilmesi tavsiye edilmektedir.

Libya muhafazakar bir İslam ülkesidir. Kabul görmek için yerel yasalara ve geleneklere saygılı olunmasında yarar vardır. Kamuya açık yerlerde alkol alımı yasaktır.

Libya halkı genel olarak dostluğu ve arkadaş canlılığı ile bilinmektedir. İş ilişkileri için tanışılan kişilerle daha sonra da ilişkiyi sürdürmek önerilmektedir. Burada mektup yerine faks mesajı göndermek daha etkilidir. Ancak Libyalıların bir mesaja cevap vermesi ancak ihtiyaç duymaları sonrasında olabilir. Bir yazışmaya cevap gelmemesini kabalık olarak algılamak yerine o anda söylenecek bir şeyin olmaması olarak yorumlamak daha doğru olacaktır. Libya ile telefon ve faks bağlantısı kurmak sıkıntılıdır.

Ulaşım

Ülkeye (Trablus Uluslararası Havaalanı'na) Türk Hava Yolları (THY) tarafından hali hazırda haftada üç kez (Pazartesi-Çarşamba-Cuma) tarifeli uçak seferi yapılmaktadır. Libya Arap Havayolları tarafından ise, haftada iki sefer düzenlenmektedir.

Havaalanından şehre ulaşmak için taksi ve otobüs kullanılması mümkündür. Siyah-beyaz renkteki taksilerin yaklaşık maliyeti 20 LD dir.

Libya Arap Havayolları (LAA)'nın yurtiçi uçuşlarda kullanmakta olduğu uçak filosu uluslararası standartlara uygun olmakla birlikte uçuş kalitesi istenilen seviyede değildir. Yurtiçi uçuşlarda LAA'ya ek olarak; BURAQ AIR isimli havayolu şirketinin de kullanılması mümkündür. Yakın zaman önce kurulan Air Afrique ise yurtiçi uçuş için bir takım planlara sahip olmakla birlikte genelde komşu ülkelere sefer düzenlemektedir.

Akdeniz sahili boyunca uzanan karayolları pek çok büyük şehri birbirine bağlamaktadır. Trablus, Bingazi arası ise karayolu ile yaklaşık olarak 12 saat sürmektedir.

Konaklama

Ülkeye yapılacak ziyaretlerde konaklama için otellerin kullanılması mümkündür. Pek çok otel olmakla birlikte bazılarının isimleri aşağıda yer almaktadır.

Corinthia Hotel
Souk Al-Thulatha
Tripoli-Libya
Telephone: (00 218) (21) 3351990 Fax: 333 1992

Al Kabir Hotel
PO Box 275 Tripoli -Libya
Telephone: (00 218)(21) 4445940-59

Al-Mehari Hotel
Tripoli - Libya
Telephone: (00 218) (21) 4449075/79 Fax: 444 9052

Bab el Bahr
Corniche Road Tripoli - Libya

Telephone: (00 218) (21) 608001/9

Al Tibesti

Benghazi

Telephone: (00 218)(61) 9098030-33

Fax: (00 218) (61) 9097160

Corinthia Bab Africa (Deluxe Five Star by CHI)

Souk Al Thulatha

Al Gadim

Tripoli-Libya

Telephone: (+218) (21) 335 1990

Fax: (+218) (21) 335 1992

Email: tripoli@corinthia.com

www.booktripoli.com

Çalışma Saatleri Resmi Tatiller

Yapılmakta olan işin türüne göre değişiklik göstermekle birlikte çalışma saatleri, Cumartesi – Perşembe günleri arasında genel olarak 08:00 – 14:00 dır. Resmi tatil günü Cuma'dır. Bankalar, kamu kuruluşları ile pek çok firma bu günde çalışmamaktadır. Özel sektör, yaz aylarında 07:00-14:00 ve 16:00-18:30 saatleri arasında; kış günlerinde ise 08:00-13:00 ve 16:00-18:30 saatleri arasında çalışmaktadır. Alış veriş saatleri 09:00-14:00 ve 14:30-20:30'dur.

Resmi Tatiller

Halk Eğemenliğinin ilanı	3 Mart
Kurtuluş Günü	11 Haziran
Devrim Günü	23 Temmuz
Ulusal gün	1 Eylül

Dini bayramlar Hicri takvime göre kutlanmaktadır.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamilleri vizeye tabidir. Vize her hangi bir ülkedeki Libya Büyükelçiliği veya Konsolosluğu'ndan temin edilebilir. Ülkeye iş seyahati için gidecek olan ziyaretçilerin bir Libya firması yada ulusal kurumu tarafından davet edilmesi zorunludur. Daveti yapan Libyalı muhatap, ziyaret nedeni dahil olmak üzere ziyaretçi ile ilgili tüm detayları Göçmenlik Bürosuna yaptığı başvuruda bildirir. Başvurunun tamamlanmasını müteakip, davet yazısı ile birlikte vize için ilgili büyükelçilik yada konsolosluğa başvurulabilir.

Türkiye'deki Libya Elçilikleri

Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi Halk Bürosu
CİNNAH CAD. NO:60
ÇANKAYA/ANKARA
Tel: 90 (312) 438 11 10-14
Faks: 90 (312) 440 38 62

LİBYA İSTANBUL BAŞKONSOLOSLUĞU
MİRALAY ŞEFİK BEY SOK. NO: 13
GÜMÜŞSUYU/İSTANBUL
Tel: (212) 2518100
Faks: (212) 2525515

Haberleşme

Türkiye ve Libya arasındaki telefon haberleşmesi, INTELSAT üzerinden kurulu bulunan 8 adet çift yönlü direkt telefon devresi ile gerçekleştirilmektedir. Söz konusu kanalların 30'a çıkarılması konusunda 7 Ocak 2002 tarihinde Libya Telekomünikasyon İdaresi nezdinde girişimde bulunulmuş, ancak bir cevap alınamamıştır.

Ülkenin uluslararası telefon kodu 218 dir. Başlıca şehirlerin yerel telefon kodları ise aşağıda yer almaktadır.

Trablus 21
Bingazi 61
Benina 63
Derna 81
Misurata 51
Sabratha 24
Trablus(uluslararası havaalanı) 22
Zawia 23
Zuara 25

Yerel Saat ve Ölçü Birimi

Ülkede yaz saati uygulaması vardır ve saat ayarı, Ekim-Mart (kış) döneminde Greenwich saatinden 2 saat, Nisan-Eylül (yaz) döneminde ise Greenwich saatinden 1 saat ileridir.

Libya'da ölçü birimi olarak metrik sistem kullanılmaktadır.

H-DEĞERLENDİRME

Libya'nın siyasi nedenlerle uzun yıllar boyunca uluslararası ilişkilerden soyutlanmış olması ve sözkonusu ülkenin 1996 yılından itibaren tek taraflı olarak ülkemize uyguladığı örtülü ambargo dolayısıyla ticari ilişkilerimiz istenilen boyutlarda gerçekleşmemiştir. Ayrıca, anılan ülkede petrol dışındaki diğer sektörlerle ilişkin yatırımların düşük seviyelerde olması ve ağırlıklı olarak müteahhitlik hizmetlerinin öne çıkması ve ödemelerde yaşanan problemler de ihracatçılarımızın sözkonusu pazara yönelimini etkilemiştir.

Bununla beraber, Libya ekonomisinde yeniden yapılanma döneminin başlaması ve ambargonun ülke ekonomisine olumsuz etkilerinin giderilmesi yolunda yeni sanayi ve teknoloji yatırımlarının yapılması ile birlikte, Libya pazarı ticari potansiyel açısından önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle ekonomik alanda liberalizasyon sürecinin başlatılması, ülkenin hemen her alanda yatırım ve tüketim mallarına olan ihtiyacı ihracatçılarımız için Libya'yı cazip bir pazar haline getirmiştir. Libya aynı zamanda Kuzey Afrika'daki konumu itibarıyla Orta Afrika'ya açılan bir kapı olarak düşünülmelidir.

Ayrıca iki ülke arasında 2005 yılında 2,3 milyar Dolarlık bir ticaret hacmi mevcuttur. İhracatımız 2005 yılında, bir önceki yıla göre %13,9 oranında artış göstermiştir. Mevcut ihracatımızın daha da artırılması ve sözkonusu ülkenin ihtiyacı olan ürünlerin ülkemiz tarafından temin edilmesi önem arz etmektedir. Anılan ülkenin 2005 yılında 35 milyar Dolarlık döviz rezervi mevcuttur.

Ülkemize coğrafi olarak da yakınlığı olan ülkeye Pazartesi, Çarşamba ve Cuma olmak üzere haftada üç kere THY'nin uçak seferi bulunmaktadır. Bu durum, ülkemiz için bir avantaj teşkil etmektedir.

Ancak, Libya ile ticari faaliyette bulunacak firmalarımız açısından fiyat unsurunun yanısıra malların kalitesi, rekabet gücünün bulunması, malların zamanında teslim edilmesi, ambalaj ve özellikle numune ve sipariş standardına uygun olarak mal gönderilmesi önem arz etmektedir.

Ayrıca, Libya gıda ihtiyacının büyük bir kısmını (%80'ini) ithalatla karşılaması nedeniyle, gıda sektörü ve gıda işleme teknolojileri alanında faaliyet gösteren firmalarımız için iş imkanları mevcuttur.

Libya, Roma İmparatorluğu döneminden kalan en güzel arkeolojik kalıntılara sahip ülkelerden biridir. Turizm altyapısı alanında her türlü yatırıma açıktır. Ambargo sonrasında Libya'da gelişmesi beklenen turizm sektöründe, iki ülke arasında yatırım konusu da dahil olmak üzere işbirliği imkanının araştırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Libya'nın imalat sanayiinin küçüklüğü tüm mamul ve yarı mamul ürünlerin ithal edilmesini zorunlu kılmaktadır. Libya'nın genç, hızlı büyüyen ve eğitilmiş nüfusunun buzdolabından arabaya, giyimden bilgisayarlara kadar her şeye ihtiyacı vardır. Sözkonusu ülkenin ithal kalemleri incelendiğinde, gıda ve tarımsal ürünler, makinalar, her türlü ev eşyası (elektrikli ev aletleri, mobilya), tekstil ve konfeksiyon, inşaat malzemelerinin temel ithal kalemlerini oluşturduğu görülmektedir. Sözkonusu ürünlerin önemli bir bölümünde, ülkemizin ihracatçı konumunda olduğu dikkate alındığında, bu ürünlerin ülkemizden temin edilmesi konusunda çaba gösterilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Hidrokarbonlar sektörü düşünüldüğünde ülkenin yatırımlarının en büyük kısmını çeken bu sektörü destekleyen ürün ve hizmetlere olan talep daima yüksektir. Nüfus artış hızının yüksekliği de düşünüldüğünde altyapının geliştirilmesine duyulan ihtiyaç çok büyüktür. Elektrik aktarımı, haberleşme, taşıma, okullar, hastaneler bu gruptadır.

Libya'nın 1984'den beri 25-30 milyar dolar arasında yatırım yaptığı GMR projesinde yaratılan tesislerin yedek parçaları, işleyişi ve bakımı önemlidir. Bu itibarla, sözkonusu sektörler müteahhitlik firmalarımız açısından önem arz etmektedir.

I-YARARLI ADRESLER

Trablus Büyükelçiliği
Turkish Embassy
Shara Zavia Dahmani
P.K: 947 TRİPOLİ LİBYA
Tel: 00 218-21 340 11 40 -00 218 21 340 1143 00 218 21 - 340 11 44
Fax: 00 218-21 340 11 46
E-mail: trablusbe@yahoo.com

Trablus Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği
Turkish Embassy, Office of the Commercial Counsellor
Zawiyat Dahmani Street
P.O Box: 344 TRİPOLİ LİBYA
Tel: 00 218-21 340 04 73 – 00 218 21 340 1140
Fax: 00 218-21 340 04 74- 00 218 21 340 67 70
E-mail: dttrablus@yahoo.com

Benghazi Chamber of Commerce, Industry and Agriculture
(Bingazi Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası)
Essabri
P.O. Box 208/1286 BENGHAZI
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : (0021861) 80971
Tlx : 40077 chamber ly
Fax : (0021861) 80761
[Email : benghaziccia@netscape.net](mailto:benghaziccia@netscape.net)

Derna Chamber of Commerce, Industry and Agriculture
(Derna Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası)
DERNA
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : (0021881) 22660
Fax : (0021881) 30233

Export and Import Promotion Board (Benghazi Branch)
(İhracat ve İthalatı Teşvik Kurulu) (Bingazi Şubesi)
Al-Giazair Street
P.O. Box 919 BENGHAZ
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : (0021861) 95775

Fax : (0021861) 92811

Export-Import Promotion Board (EIPB)
(İhracat ve İthalatı Teşvik Kurulu)
Zawiat El Dahmani
P.O. Box 3593
20197 TRIPOLI
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : (0021821) 4807037
Fax : (0021821) 4807068

Federation of Chambers of Commerce, Industry and
Agriculture
(Ticaret, Sanayi ve Tarım Federasyonu)
26, Bandong Street
P.O. Box 12556 TRIPOLI
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : (0021821) 4441613/(0021821) 4441457
Fax : (0021821) 4441457/(0021821) 3340155
[Email : unionchambers@hotmail.com](mailto:unionchambers@hotmail.com)

Misurata Chamber of Commerce, Industry and Agriculture
(Misurata Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası)
Sana Mhaidlee
Al-Aly Building
P.O. Box 84 MISURATA
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : (0021851) 616497/(0021851) 618858
Fax : (0021851) 620340/(0021851) 616497
Email : info@ccimistrata.org / jwely@arabia.com
Web : <http://www.ccimistrata.org>

Tripoli Chamber of Commerce, Industry and Agriculture
(Trablus Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası)
6, Najd Street
P.O. Box 2321 TRIPOLI
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : (0021821) 3336855
Tlx : 20181 chamber ly
Fax : (0021821) 3332655

Zawia Chamber of Commerce, Industry and Agriculture
(Zawia Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası)
Jamal Abdunasser Street
P.O. Box 16795 ZAWIA
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : (0021823) 20301
Fax : (0021823) 26934

Department of Plant Protection and Plant Quarantine
(Bitki Muhafaza ve BitkiGaranti Bölümü)
General Secretariat of Agriculture

Sedi El-Mesri Tripoli
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : +218 21 391 41 Ext.170
Fax : +218 21 60 34 49

Libyan National Centre for Standardization and Metrology
(Libya Ulusal Standardizasyon ve Ölçüm Merkezi)
(LNCSM)
Industrial Research Centre Building
P.O. Box 5178 TRIPOLI
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : +218 21 369 30 74 (ISO)/+ 218 21 3693070 (OIML)
Fax : +218 21 369 30 71
[Email : Inscsm90@yahoo.com](mailto:Inscsm90@yahoo.com)

Libyan Foreign Investment Board
(Libya Yabancı Sermaye Kurulu)
Head Office : Zawia Investment Complex
No:11 Abdul- Nasser Street PO Box 15608
Zawia-Libya
Tel: 00 218 23 625 084/85/86
Fax: 00 218 21 360 81 83
Tripoli Office : Great Al Fateh Tower
Floor 18 No: 187
Tel: 00 218 21 335 1271
Fax: 00 218 21 335 1270
http://www.investinlibya.com/en_index.htm

The Libyan Tourism Investment and Promotion Board
(Libya Turizm Yatırımı ve Teşvik Kurulu)
Tel: 00 218 21 350 71 86/87
E.mail: tipb@tipb.net
Web:www.tipb.net

Misurata Free Zone
(Misurata Serbest Bölgesi)
Insurance building 4th floor .
Tel : 00218-051-623708 / 624583 .
Fax : 00218-051-623709 .
P.O.Box : 844 Misurata – Libya .
E-Mail : mfzly@ltnet.net

BANKALAR

Central Bank of Libya (CBL)
Sharia al-Malik Seoud
P.O.Box 1103
Tripoli
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : +218 21 333 35 91

Fax : +218 21 444 14 88

Development Bank of Libya
P.O. Box 3180 Tripoli
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : +218 21 606 068

Libyan Arab Foreign Bank
Tower No. 2
Dat El Imad Administrative Complex
P.O.Box 2542 Tripoli
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : +218 21 444 1428-9
Tlx : 20200-20178-20362-20750-20370-20390
Fax : +218 21 444 2970/+218 21 333 2934, 444 2155

Libyan Arab Foreign Investment Co.
Masif Baladi Square
P.O. Box 4538 Tripoli
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : +218 21 606 578
Fax : +218 21 360 4981

National Commercial Bank SA
HO G.S.P.L.A.J.
Beida P.O.Box 543 Tripoli
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : +218 842 44 04/+218 213 03 40
Tlx : 50433-50406
Fax : +218 214 67 05

Sahara Bank SPI
10, First September Street
P.O.Box 270 Tripoli
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : +218 21 32 771-2/+218 21 39804, 33 244-573
Tlx : 20009-20545-20678
Fax : +218 21 31 229/+218 21 37 922, 33 498

Umma Bank SA
1, Omar El-Muktar Street
P.O.Box 685 Tripoli
Libyan Arab Jamahiriya
Tel : +218 21 333 40 31
Tlx : 20256-20724-20748
Fax : +218 21 333 25 05/+218 21 444 24 76

General Pipes Company Benghazi
El-Guarsha District
PO Box 110 El-Guararasha-Libya
Tel: 00 218 61 223 66 00
E.mail: G.P.Cbenghazi@mailcity.com
www.Libyanet.net/G.P.C.

The National Company for Food Industries
El-Wahda Al Arabia Street/Airport Road
PO Box 2207 Benghazi-Libya
Tel: 00 218 61 223 07 37
Fax: 00 218 61 223 07 38
E.mail: industrialfood@yahoo.com

The General Company for Chemical Industries
Abu Kammash Chemical Complex
PO Box 411 100 Zuara
Tel: 00 218 21 361 51 81-85/601 704/601 706
Fax: 00 218 21 360 94 33/361 50 14

The General Electronic Company
81-83 El Baladia Street
Tripoli-Libya
Tel: 00 218 21 333 52 44

The General National Maritime Transport Company
PO Box 80173
Tripoli-Libya
Tel: 00 218 21 333 87 26
Fax: 00 218 21 333 18 54

The General Industrialisation Corporation
PO Box 462
Misurata-Libya
Tel: 00 218 51 614 433/614 480
Fax: 00 218 51 614 512/614 496
www.giclibya.com

The Libyan Iron and Steel Company
PO Box 17858
Misurata-Libya
Tel: 00 218 51 613 778/360 0535/361 1294/61900
Fax: 00 218 51 613 777/ 480 3925/803 695
E.mail: lisco@libyansteel.com
www.linyansteel.com

The Libyan Cement Company
PO Box 2108
Benghazi-Libya
Tel/Fax: 00 218 61 223 5244/223 0591

The General Authority of Agriculture, Animal and Marine Wealth
PO Box 2045
Khomos-Libya
Tel: 00 218 31 627 654/6244 712/628 575
Fax: 00 218 31 623 882/624 924

Özel Sektör Danışmanlık Firmaları

The Arab Development Institute
Tripoli-Libya
Tel:218 21 334 0300

British Arab Commercial Bank
Head Office 8-10 Mansion House Place
London EC4N 8BJ
Tel: 44 (020) 7648 7777
Fax: 44(020) 600 3318

Consultancy Support Ltd
18 The Crescent Frinton-on-Sea
Essex CO13 9 AP
Tel: 44 (07050) 174 175
Fax:44(01255)677 073
www.consultancysupport.co.uk

Ernst & Whinney
PO Box 91873 That el Emad Towers
Tower 1 Level 13 Tripoli-Libya
Tel: 218 21 335 0466/67
Fax: 218 21 335 0470

Eversheds – Frere Cholmeley
42, Avenue du President Wilson
75116 Paris
Tel: 33 1 44 34 71 00
Fax: 33 4 1 44 34 71 11

MEC International
132-135 Sloane Street London
SW1X 9AX
Tel: 44 (020) 7591 4816
Fax: 44(020) 7591 4801
mec@meconsult.co.uk
www.meconsult.co.uk

Mukhtar, Kelbash & Elgharabli
12, El Fatah Road
Suite No 5 PO B ow 1093
Tripoli-Libya
Tel: 218 21 333 26 65/444 44 26
Fax: 218 21 333 16 50

mke_law@yahoo.com
mke@mail.ltt.net

Sahara International Consulting
İlgili Kişi: Dr Nageh Hakim
hakimnag@yahoo.de

Yararlı Web Siteleri

<http://www.libyaninvestment.com/>
Libyaninvestment.com

<http://www.cbl-ly.com/eng/about.html>
Central Bank of Libya

<http://www.arab.net/libya/>
Arab Net

http://www.investinlibya.com/en_index.htm
Libya Foreign Investment Board

<http://yellowpages.ly>
Libya Yellow Pages

<http://mkaccdb.eu.int>
Market Access Database

<http://www.atfp.org.ae>
Arab Trade Financing Program (ATFP)

<http://www.intracen.org>
ITC-International Trade Centre

<http://www.britain-in-libya.org/>
British Embassy

<http://www.fco.gov.uk>
Foreign & Commonwealth Office

<http://www.tradepartners.gov.uk/libya/profile/index/introduction.shtml>
UK Trade & Investment

http://www.muslimtrade.net/tradeguideline/libya/index.html#_Toc413609644
Muslim Trade Network

<http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/lytoc.html>
Library of Congress / Federal Research Division / Country Studies

www.opec.org
Organisation of Petroleum Exporting Countries

<http://en.ljbc.net/home.php>

Libyan Jamahiriya Broadcasting Corporation

<http://www.noc-libya.com/>
National Oil Corporation

I-YARARLANILAN KAYNAKLAR

The Economic Intelligence Unit COUNTRY PROFILE 2006

The Economic Intelligence Unit COUNTRY REPORT August 2006

The Economic Intelligence Unit COUNTRY REPORT October 2006

DTM Ülke Raporları

Trablus Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği'nin 2005 yılı ülke notu

Yukarıda belirtilen web siteleri